

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA

DARBĪBAS STRATĒGIJA

2015–2020

Rīga 2015

Saturs

Kopsavilkums	5
1. LZA darbības stratēģijas vispārīgā daļa	6
1.1. Vēsturisks atskats	6
1.2. LZA misija, statuss un mandāts, darbības mērķi	7
1.2.1. LZA misija	7
1.2.2. LZA statuss	7
1.2.3. LZA mandāts	8
1.2.4. LZA darbības galvenais mērķis un pamatvirzieni	9
1.2.5. LZA rīcībpolitikas mērķi	10
1.2.6. LZA uzdevumi	11
1.3. LZA darbības iespēju un risku analīze	15
1.4. LZA attīstības vīzija	15
2. LZA darbības stratēģijas programmu daļa	19
2.1. Zinātnes izcilības apzināšana un veicināšana	19
2.2. Vispusīgas daudznozaru zinātniskās ekspertīzes nodrošināšana	23
2.2.1. Esošā LZA akadēmijas sastāva veiktspējas un sakaru izmantošana	24
2.2.2. Jaunu zinātniskās ekspertīzes resursu veidošana	25
2.2.3. LZA priekšlikumu īstenošanas uzlabošana	30
2.3. Uz zinātnes attīstību vērstas zinātnes politikas veidošana	30
2.4. Zinātnes popularizēšana	33
2.5. LR <i>Zinātniskās darbības likumā</i> un citos LR normatīvajos aktos deleģēto valsts funkciju izpilde	38
2.5.1. Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas, Latvijas Zinātnes padomes un Valsts Emeritēto zinātnieku sistēma	38
2.5.2. Latviešu valodas terminoloģijas attīstības nodrošināšana: sadarbības veicināšana un prioritāšu noteikšana	39

2.6. Demokrātiskas pašpārvaldes uzlabošana	40
2.7. Sociālā partnera funkcijas un sadarbība ar valsts institūcijām	40
2.8. Latvijas zinātnes starptautiskā pārstāvniecība un sadarbība	42
3. LZA darbības saimnieciskais pamats	47
Pielikums	51

Kopsavilkums

Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) darbības stratēģija 2015.–2020. gadam (turpmāk – Stratēģija) apstiprināta LZA Senātā 2015. gada 15. septembrī (lēmums Nr. 6.1).

Līdz šīs Stratēģijas apstiprināšanai LZA darbojusies atbilstoši *LZA Hartai*, kas nosaka LZA darbības mērķus, pamatvirzienus, tiesisko un ekonomisko pamatu, pārvaldes sistēmu, tiesības un pienākumus, un *LZA Statūtiem*, kas detalizē *LZA Hartā* noteiktos galvenos regulējumus.

Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) darbības stratēģija 2015.–2020. gadam (stratēģija) ir vidēja termiņa darbības plānošanas dokuments, kurā atspoguļoti LZA mērķi, darbības virzieni, uzdevumi un rezultāti.

Stratēģijai ir trīs daļas: *LZA darbības stratēģijas vispārīgā daļa*, *LZA darbības stratēģijas programmu daļa*, *LZA darbības saimnieciskais pamats* un *Pielikums*.

Vispārējā daļa nosaka LZA darbības misiju, mandātu, mērķi un vīziju, kā arī sniedz LZA darbības ārējās un iekšējās vides izvērtējumu.

Programmu daļā raksturoti astoņi galvenie LZA darbības virzieni, kas strukturēti kā astoņas darbības programmas.

Stratēģijas trešajā daļā izskatīts LZA darbības saimnieciskais pamats, tai skaitā, analizēta LZA mītnes – LZA Augstceltnes izmantošana.

Pielikumā sniegts *Zinātnes tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam* paredzētais LZA vietas zinātnes vadības institūciju kopā shematisks attēlojums.

Stratēģiju izstrādāja LZA eksperti sadarbībā ar nodaļu un struktūrvienību vadītājiem.

1. LZA darbības stratēģijas vispārīgā daļa

1.1. Vēsturisks atskats

Zinātņu akadēmija Latvijā izveidota 1946. gadā. Līdz 1992. gadam Latvijas PSR Zinātņu akadēmija bija valsts galvenais zinātniskais centrs, republikas zinātnisko iestāžu darbības koordinatore. Tā pildīja funkciju, kas pēc būtības atbilda Zinātnes ministrijas funkcijām. 1992. gada 1. janvārī tās pakļautībā atradās 14 zinātņu institūti, 10 speciālie konstruktoru biroji, 3 eksperimentālās rūpnīcas (tai skaitā A/S “Grindeks”), 5 zinātniskos institūtus apkalpojošas organizācijas. Akadēmijas pakļautībā atradās vairāki sociālas nozīmes objekti (viesnīcas, kopmītnes, 3 bērnudārzi, Salaspils pilsētas infrastruktūra un 50% tās dzīvojamā fonda, un citi).

20. gs. 90. gadu sākumā Latvijas PSR Zinātņu akadēmiju būtiski pārveidoja. Kad Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika beidza pastāvēt, Zinātņu akadēmija tika pārdēvēta par Latvijas Zinātņu akadēmiju (LZA). Pamatojoties uz Latvijas Republikas (LR) Ministru Padomes (MP) 1993. gada 20. jūlija lēmumu Nr. 398 un LR Ministru kabineta (MK) 1995. gada 17. marta rīkojumu Nr. 103, zinātniskās iestādes tika nodotas Izglītības un zinātnes ministrijas pakļautībā. Balstoties uz dažādu LR MK rīkojumu pamata, konstruktoru biroji, eksperimentālās rūpnīcas un sociālās nozīmes objekti tika nodoti Privatizācijas aģentūras un citu valsts un pašvaldību institūciju valdījumā.

Pēc pārejas citu resoru pārvaldībā lielākā daļa zinātnisko institūtu ievērojami samazināja darbības apjomu, bet speciālie konstruktoru biroji un eksperimentālās rūpnīcas tika slēgtas. 2015. gadā, kad sagatavota šī Stratēģija, darbojās tikai viena no bijušajām eksperimentālajām rūpnīcām – A/S “Grindeks”.

1992. gada februārī LZA tika pārveidota par Eiropas valstīs raksturīga veida personālakadēmiju. Tās darbības mērķi, pamatvirzieni un darbības principi, akadēmijas locekļu statuss, atsevišķu locekļu kategoriju skaita normatīvi un ievēlēšanas kārtība, LZA pasākumu organizācija un norise,

LZA pārvalde, vēlētais institūcijas un amatpersonas, un to ievēlēšanas kārtība, LZA īpašums un līdzekļi, formulēti *LZA Statūtos* un nostiprināti vēlāk pieņemtajā *LZA Hartā*.

LZA katru gadu sniedz pārskatu par savu darbību *Latvijas Zinātņu akadēmijas Gadagrāmātā*, kas pieejama publicēta izdevuma veidā un elektroniski LZA mājaslapā.

1.2. LZA misija, statuss un mandāts, darbības mērķi

1.2.1. LZA misija

LZA ir **nacionālas un starptautiskas nozīmes daudznozaru zinātnes izcilības, ekspertīzes un popularizēšanas centrs un Latvijas zinātnes pārstāve starptautiskā vidē.**

Darbojoties vienlaikus kā valsts pārvaldes sistēmas subjekts un kā zinātnes demokrātiskas pašpārvaldes organizācija, LZA veicina Latvijas sabiedrības un valsts radošo izaugsmi, sekmē zinātnieku iespēju izpausies savā radošā darbā un aktīvi iesaistīties starptautiskā zinātniskā darbībā dabaszinātņu, lietišķo zinātņu, humanitāro un sociālo zinātņu jomās.

LZA pilnvērtīgi iekļaujas Eiropas zinātņu akadēmiju saimē, kas kā zinātnes un intelekta centri uzskatāmi par būtiskiem civilizācijas atribūtiem.

1.2.2. LZA statuss

LR *Zinātniskās darbības likuma* 20. pants “Latvijas Zinātņu akadēmija” nosaka: “Latvijas Zinātņu akadēmija sastāv no vēlētiem Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem un valsts pārvaldes sistēmā ir atvasināta publisko tiesību persona ar autonomu kompetenci, kuras tiesības un pienākumi noteikti tās Hartā, Zinātniskās darbības likumā un citos likumos, kā arī tās statūtos, un kuru daļēji finansē no valsts budžeta. Latvijas Zinātņu akadēmijas Hartu ir apstiprinājusi Saeima, un tajā ir norādīti Latvijas Zinātņu akadēmijas darbības mērķi, pamatvirzieni, tiesiskie un ekonomiskie pamati, pārvaldes sistēma, tiesības un pienākumi.”

Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam LZA definēta kā nacionālas nozīmes zinātnes centrs, kas veidots kā uz zinātnisko izcilību balstīta biedru organizācija.

LZA zinātnisko un saimniecisko darbību nosaka šādi pamatdokumenti:

- 1) LR *Zinātniskās darbības likums* (nosaka LZA juridisko stāvokli LR valsts pārvaldes sistēmā) – pieņemts 2005. gada 14. aprīlī;

- 2) *LZA Harta* – pieņemta LZA pilnsapulcē 1996. gada 22. novembrī, apstiprināta LR Saeimā 1997. gada 23. janvārī;
- 3) *LZA Statūti* – apstiprināti ar LZA kopsapulces 1992. gada 14. februāra lēmumu Nr. 7 (grozījumi apstiprināti ar 1992. gada 24. novembra, 1993. gada 11. februāra, 1994. gada 18. februāra, 1997. gada 21. novembra un 2002. gada 4. aprīļa lēmumiem);
- 4) LR Ministru kabineta rīkojums Nr. 131 *Par Latvijas Zinātņu akadēmijas padotības īstenošanu* (nosaka, ka LR Ministru kabinets LZA kā atvasinātas publiskas personas padotību īsteno ar izglītības un zinātnes ministra starpniecību) – pieņemts 2006. gada 24. februārī.

Pēdējo gadu laikā Eiropas Savienībā (ES) paaugstināta savienības valstu nacionālo zinātņu akadēmiju loma neatkarīga zinātniska viedokļa un ieteikumu sagatavošanā ES kopējās politikas veidošanai, kas nostiprina LZA starptautisko statusu. Akadēmiju sadarbības pamats ir ALLEA (*All European Academies*) dalībnieces statuss un piecu Eiropas akadēmijas organizāciju (*Academia Europaea*, ALLEA, EASAC (*European Academies' Science Advisory Council*), Euro-CASE (*European Council of Academies of Applied Sciences, Technologies and Engineering*), FEAM (*Federation of European Academies of Medicine*)) 2015. gada 26. martā parakstītais *Saprašanās memorands*. Eiropas akadēmiju organizācijas 2015. gada 13. maijā publicēja paziņojumu, kurā atbalsta Eiropas Komisijas prezidenta Žaka Kloda Junkera priekšlikumu par Eiropas nacionālo zinātņu akadēmiju iesaisti komisijas darbā.

LZA locekļi darbojas 4 zinātniskajās nodaļās:

- Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļā;
- Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļā;
- Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļā;
- Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļā.

LZA ir tiesības iesaistīties Latvijas valsts un ES finansēto pētījumu un projektu izpildē. Tā ir reģistrēta valsts zinātnisko institūciju reģistrā kā atvasināta publisko tiesību persona ar numuru 184050, un tai ir piešķirts PIC kods (998455048), kas ļauj piedalīties ES pētniecības programmā *Apvārsnis 2020*.

1.2.3. LZA mandāts

Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas politikas īstenošanas atbildīgo institūciju shēmā LZA attēlota pārresoru līmenī starp

Nacionālo attīstības padomi, kas atrodas padomdevēju līmenī, un Pārresoru centru, kas atrodas rīcībpolitikas līmenī (Pielikums). Tādējādi, zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas politikas īstenošanas atbildīgo institūciju saimē LZA ir vienlaicīgi padomdevēja un rīcībpolitikas institūcija ar sevišķi augstu kompetences līmeni. LZA ir autonoma organizācija, kas sadarbojas ar Izglītības un zinātnes ministriju, Latvijas Zinātnes padomi (LZP), augstskolām un uzņēmumiem.

Līdz ar zinātnes pārvaldības funkciju nodošanu citām institūcijām un pāreju uz personālakadēmijas statusu, LZA funkcijas ir mainījušās. Mūsdienās un stratēģijas periodā LZA īsteno tradicionālās zinātņu akadēmijas funkcijas un ietekmes funkciju, konkrēti:

- 1) apzina un veicina zinātnes izcilību, nodrošina vispusīgu daudznozaru zinātnisko ekspertīzi;
- 2) veic *LZA Hartā* un Latvijas likumos noteiktās zinātnes attīstības, popularizēšanas un demokrātiskas pašpārvaldes funkcijas, tai skaitā LR *Valsts valodas likumā* noteikto LZA uzdevumu latviešu valodas saglabāšanā un attīstībā;
- 3) veic LR *Zinātniskās darbības likumā* un citos normatīvajos aktos deleģētās konkrētās valsts funkcijas;
- 4) veic LR MK noteiktās sociālā partnera funkcijas sadarbībā ar valsts institūcijām;
- 5) pārstāv Latvijas zinātņi starptautiski.

Katru gadu LZA slēdz līgumu ar LR Izglītības un zinātnes ministriju par valsts funkciju izpildes finansējumu, kur vienojas, ka LZA:

- 1) nodrošina LZA pamatfunkcijas saskaņā ar *LZA Hartu*;
- 2) organizē Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas darbu;
- 3) izdod laikrakstu *Zinātnes Vēstnesis*;
- 4) izdod zinātnisko žurnālu *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*;
- 5) nodrošina LZA Terminoloģijas komisijas darbību;
- 6) nodrošina LZA vārdbalvu un jauno zinātnieku balvu piešķiršanu;
- 7) organizē emeritēto zinātnieku nosaukuma piešķiršanu un piešķir emeritēto zinātnieku grantus.

1.2.4. LZA darbības galvenais mērķis un pamatvirzieni

LZA darbības galvenais mērķis un pamatvirzieni ir formulēti *LZA Hartā*:

- zinātnes attīstīšana, pētījumu veicināšana un veikšana fundamentālo un lietišķo zinātņu jomā, Latvijas tautas un valsts vēstures, kultūras

un valodas izpētes un izkopšanas veicināšana, kā arī ar Latvijas dabas resursiem, to optimālas izmantošanas iespēju un apkārtējās vides aizsardzību saistītu pētījumu atbalstīšana;

- Latvijas attīstības procesu prognozēšana, tautas un valdības operatīva iepazīstināšana ar zinātniskām prognozēm par dažādu tautsaimniecisku, kultūras un sociālu norišu un projektu vēlamām un nevēlamām sekām.

Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam LZA galvenie uzdevumi definēti šādi: aktīva piedalīšanās zinātnes politikas veidošanā, līdzdalība zinātniskajā ekspertīzē, rūpes par jauno pētnieku paaudžu iesaisti zinātnē, zinātniskās pētniecības ētikas, diskusijas principu un tradīciju sargāšana, starptautisko kontaktu veidošana un veicināšana, kā arī zinātnes popularizēšana.

1.2.5. LZA rīcībpolitikas mērķi

LZA rīcībpolitikas mērķi ir:

- sasniegt *LZA Hartā* noteikto galveno mērķi atbilstoši LZA dotajam mandātam un misijai;
- pildīt LR normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus, tai skaitā *Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam* definētos uzdevumus.

Pildot *LZA Hartā* un LR likumos noteiktās zinātnes attīstības, popularizēšanas un demokrātiskas pašpārvaldes funkcijas, LZA tiecas būt vienots zinātnes centrs kā zinātnes izcilības pulcēšanās, radošā potenciāla efektīvas izmantošanas un starpnozaru sadarbības vieta ar atbilstošu materiālo infrastruktūru un intelektuālo potenciālu.

Pildot LR *Zinātniskās darbības likumā* deleģētās konkrētās valsts funkcijas zinātnes organizēšanā, LZA veido sadarbību starp zinātnisko sabiedrību un LZP, sekmē demokrātisku līdzdalību un pašpārvaldi zinātnes attīstības jautājumu risināšanā. Sadarbībā ar LZP, LZA veido zinātnes stratēģiskās plānošanas teorētisko pamatu.

Pildot LR *Ministru kabineta kārtības rullī* nostiprinātās sociālā partniera funkcijas, sadarbībā ar valsts institūcijām LZA piedāvā Saeimai un valdībai kvalitatīvu ekspertīzi valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai.

Arvien skaidrāk iezīmējas rīcībpolitikas mērķi – Latvijas zinātnes eksportspējas palielināšana un ar to saistītā Latvijas nacionālā intelektuālā īpašuma aizsardzība.

1.2.6. LZA uzdevumi

Stratēģiskā skatījumā un atbilstoši LZA misijai, mandātam un LR normatīvajos regulējumos noteiktajam, organizācijas darbība tiek virzīta astoņos pamatvirzienos, kas uzskatāmi par darbības programmām:

- 1) zinātnes izcilības apzināšana un veicināšana;
- 2) vispusīgas daudznozaru zinātniskās ekspertīzes nodrošināšana;
- 3) uz zinātnes attīstību vērstas zinātnes politikas veidošana;
- 4) zinātnes popularizēšana;
- 5) LR *Zinātniskās darbības likumā* un citos LR normatīvajos aktos deleģēto valsts funkciju izpilde;
- 6) zinātnes demokrātiskas pašpārvaldes veicināšana;
- 7) zinātni pārstāvoša sociālā partnera funkciju izpilde;
- 8) Latvijas zinātnes starptautiskā pārstāvēniecība.

1. Zinātnes izcilības apzināšana un veicināšana

Zinātnes izcilības apzināšana un veicināšana ir LZA galvenais uzdevums. *LZA Harta* un *LZA Statūti* nosaka, ka par LZA locekļiem ievēlē izcilus Latvijas un ārzemju zinātniekus un par goda locekļiem – arī citu jomu vispāratzītus Latvijas gara darbiniekus. LR *Zinātniskās darbības likuma* 12. pants atļauj LZA par īpašiem nopelniem zinātnē piešķirt Goda doktora (*Doctor honoris causa*, Dr.h.c.) grādu.

Tādējādi LZA sastāvs pārstāv zinātnes izcilību nacionālā līmenī un nodrošina kvalitatīvas ekspertīzes intelektuālo bāzi.

LZA izceļ un pulcē zinātnes izcilību:

- izvērtējot Latvijas zinātnieku un ar Latviju saistīto ārzemju zinātnieku devumu un potenciālu, un iesakot kandidātus ievēlēšanai par akadēmijas īstenajiem, ārzemju, goda locekļiem, korespondētājlodecekļiem vai goda doktoriem;
- piešķirot LZA Lielo medaļu, vārdbalvas un stipendijas par darbiem zinātnē, tai skaitā kopīgi ar universitātēm, citām augstskolām un zinātnes mecenātiem, vai citām zinātni atbalstošām organizācijām;
- nominējot kandidātus Latvijas zinātnes izcilības konkursiem un balvām ārpus LZA, tostarp valsts apbalvojumiem un LR MK balvām;
- nominējot kandidātus Latvijas zinātnes izcilības starptautiskām balvām,
- organizējot Gada zinātnes sasniegumu konkursu;
- organizējot LZA un LZA nodaļu saietus.

LZA statūti nosaka LZA pienākumu aktīvi sadarboties ar Latvijas augstskolām, veidot vienotu akadēmisko vidi Latvijā un piedalīties augstākās kvalifikācijas zinātnieku sagatavošanā.

2. Vispusīgas daudznozaru zinātniskās ekspertīzes nodrošināšana

Vispusīgas zinātniskās ekspertīzes nodrošināšanai LZA sadarbojas ar Latvijas universitātēm un augstskolām, valsts un privātajiem zinātniskajiem institūtiem, valsts institūcijām un uzņēmējiem. Zinātniskās ekspertīzes kvalitātes uzlabošanu sekmē *LZA Statūtos* paredzētie uzdevumi:

- 1) pētījumu veikšana un to veicināšana fundamentālo un lietišķo zinātņu jomā;
- 2) Latvijas tautas un valsts vēstures izziņāšanas izkopšana; Latvijas kultūras, tās vēstures un perspektīvu apzināšana; latviešu valodas izpētes un izkopšanas veicināšana; Latvijas dabas resursu un to optimālas izmantošanas iespēju izvērtēšana, ar apkārtējās vides aizsardzību saistītu pētījumu sekmēšana;
- 3) Latvijas attīstības procesu prognozēšana, tautas un valdības operatīva iepazīstināšana ar zinātniskām prognozēm par dažādu tautsaimniecisku, kultūras un sociālu norišu un projektu vēlamām un nevēlamām sekām;
- 4) augstākās kvalifikācijas zinātniskās ekspertīzes nodrošināšana sadarbībā ar LZP; ekspertu atzinumu sniegšana par Latvijai un Baltijas reģionam principiāliem jautājumiem;
- 5) piedalīšanās nacionālo un valsts pētījumu programmu, Baltijas un ES reģionālo programmu izstrādē un to īstenošanā;
- 6) starpdisciplināru pētījumu veidošana, iniciatīva jaunu zinātnisku virzienu iedibināšanā;
- 7) Latvijas zinātņu vēstures un zinātniecības pētījumu veicināšana, nodrošinot zinātnisko tradīciju saglabāšanu un izkopšanu.

3. Uz zinātnes attīstību vērsta zinātnes politikas veidošana

Saskaņā ar *LZA Hartu*, *LZA Statūtiem*, LR likumiem LZA:

- 1) aktīvi jāpiedalās Latvijas zinātnes politikas veidošanā un īstenošanā;
- 2) operatīvi jākonsultē zinātnes jautājumos Saeimu, Valsts prezidentu, valdību un tās iestādes;
- 3) jāsekmē uz zināšanām balstītas sabiedrības veidošana;
- 4) jāveicina inovatīvo tehnoloģiju attīstība Latvijā.

Aktīva piedalīšanās zinātnes politikas veidošanā ir pirmais un svarīgākais *Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam* LZA noteiktais uzdevums.

Latvijas zinātnes politikas neapgūta joma ir Latvijas zinātnes eksportspējas palielināšana, kas veidojama uz zinātniskās sadarbības un atvērtās infrastruktūras bāzes.

4. Zinātnes popularizēšana

LZA uzdevumi zinātnes popularizēšanas jomā, saskaņā ar *LZA Hartu* un *LZA Statūtiem* ir sekojoši:

- 1) līgumisku vai asociatīvu attiecību veidošana ar Latvijas zinātniskām un profesionālām biedrībām, fondiem, savienībām, asociācijām; LZA vārda piešķiršana ar akadēmiju saistītām institūcijām, piedalīšanās šo iestāžu galveno pētniecisko virzienu izvērtēšanā, ja to paredz savstarpēja vienošanās;
- 2) zinātniskās literatūras un enciklopēdiju izdošanas veicināšana, un to zinātniskā līmeņa paaugstināšana Latvijā;
- 3) zinātnisku kongresu, konferenču, atklātu ZA sēžu, konkursu organizēšana, zinātnes sasniegumu popularizēšana;
- 4) sadarbība ar citām zinātņu akadēmijām, zinātniskām asociācijām, apvienībām, biedrībām un savienībām; starptautisko zinātnisko sakaru uzturēšana un Latvijas zinātnes pārstāvība starptautiskās zinātniskās organizācijās.

5. LR Zinātniskās darbības likumā un citos

LR normatīvajos aktos deleģēto valsts funkciju izpilde

LR *Zinātniskās darbības likums* nosaka LZA konkrētus uzdevumus:

- 1) Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas darba nodrošināšana:
 - LR *Zinātniskās darbības likuma* 11.4. pantā noteikts, ka “Zinātniskā grāda piešķiršanu pārrauga Ministru kabineta izveidota Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija. Šī komisija darbojas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā”;
 - Komisijas darbību nodrošina LZA no likumā par valsts budžetu kārtējam gadam Izglītības un zinātnes ministrijai iedalītajiem līdzekļiem zinātniskās darbības nodrošināšanai (*Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas nolikuma* 18. pants);
 - Komisijas darbību regulē MK noteikumi Nr.1001 *Doktora zinātniskā grāda piešķiršanas (promocijas) kārtība un kritēriji* (izdoti 2005. gada 27. decembrī saskaņā ar *Zinātniskās darbības likuma* 11.panta pirmo un otro daļu) un MK noteikumi Nr.165 *Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas nolikums* (izdoti 2005. gada 8. martā saskaņā ar *Valsts pārvaldes iekārtas likuma* 13.pantu);
- 2) LZA darbā (*Zinātniskās darbības likums*, 15. pants):
 - 15. panta “Latvijas Zinātnes padomes sastāvs” (1) daļā noteikts, ka LZA tiek deleģēti 5 pārstāvji no LZA, tādējādi nodrošinot LZA līdzdalību zinātnes organizācijā un stratēģiskā vadībā;

- 15. panta (2) daļā noteikts, ka LZP priekšsēdētājs ir LZA pārstāvis;
 - 16. pantā “Latvijas Zinātnes padomes kompetence” noteikts, ka LZP izstrādā zinātniskās pētniecības ētikas kritērijus un diskusiju principus sadarbībā ar LZA;
 - LZA izstrādā *Saistību un atbildības deklarāciju*, ko paraksta ievēlētie LZP ekspertu komisiju locekļi;
 - kopā ar LZP un nozaru ministrijām LZA nosaka Valsts pētījumu programmu (VPP) mērķus un uzdevumus;
- 3) valsts emeritēto zinātnieku sistēmas darbībā (*Zinātniskās darbības likuma* 12.1. pants) – LZA:
- organizē Valsts emeritēto zinātnieku padomes darbu;
 - pamatojoties uz Valsts emeritēto zinātnieku padomes lēmumu, izvērtē un pieņem lēmumu par valsts emeritētā zinātnieka statusa piešķiršanu;
 - izmaksā emeritēto zinātnieku grantus no Izglītības un zinātnes ministrijas piešķiruma, no valsts budžetā zinātniskajai darbībai paredzētajiem finanšu līdzekļiem;
- 4) LR *Valsts valodas likums* nosaka LZA uzdevumu latviešu valodas saglabāšanā un attīstībā – atbildību par latviešu zinātniskās terminoloģijas izstrādi.

6. Zinātnes demokrātiskas pašpārvaldes veicināšana

LZA darbības uzdevumi demokrātiskas pašpārvaldes jomā, saskaņā ar *LZA Hartu*, *LZA Statūtiem* un LR likumiem ir sekojoši:

- 1) efektīvu pašpārvaldes modeļu īstenošana LZA pārvaldībā;
- 2) zinātnes un LZA autoritātes celšana sabiedrībā;
- 3) zinātnieka ētikas kodeksa un zinātnisko diskusiju principu izstrāde un tālāka izkopšana;
- 4) jaunu pētnieku paaudžu iesaiste zinātnē;
- 5) pensionēto zinātnieku sociālā aizstāvība un atbalsts viņu darbībai.

7. Zinātni pārstāvoša sociāla partnera funkciju izpilde

LZA uzdevums, īstenojot ietekmes funkciju, ir panākt pilnvērtīgu un ietekmīgu pārstāvniecību sarunās ar valdību un valsts institūcijām ne tikai zinātnes politikas un zinātnes attīstības jautājumos, bet arī plašākā jomā.

Kā ES dalībvalsts zinātnes centram, LZA uzdevums ir iekļauties sociālās partnerības procesā ES mērogā.

8. Latvijas zinātnes starptautiskā pārstāvniecība

LZA uzdevums ir nodrošināt plašu un efektīvu Latvijas zinātnes starptautisko pārstāvniecību, organizējot LZA dalību starptautiskajās organizācijās biedra statusā, un Latvijas zinātnieku pārstāvniecību starptautiskos zinātnes saietos.

Efektīva Latvijas zinātnes starptautiskā pārstāvniecība nepieciešama, lai iekļautos Eiropas un pasaules zinātnes telpā, tuvinātu zinātnes attīstības modeli atvērtas tautsaimniecības modelim un ievērotu reālos apstākļus, ka elitārā zinātne attīstās starptautiskā līmenī un lielākā daļa zinātnes finansējuma Latvijas zinātnieki saņem no organizācijām ārpus Latvijas.

1.3. LZA darbības iespēju un risku analīze

1. tabulā sniegts LZA darbības iespēju un risku vispārīgs vērtējums, un noteikto uzdevumu izpildes iespēju un risku analīze.

1.4. LZA attīstības vīzija

2020. gadā LZA ir Eiropas tipa personālakadēmija, nacionālas nozīmes zinātnes centrs, kas veidots kā uz zinātnisko izcilību balstīta biedru organizācija.

LZA īsteno tradicionālās zinātņu akadēmijas funkcijas un ietekmes funkciju, izmantojot sadarbību ar LZP un Latvijas Pētniecības un inovācijas stratēģisko padomi vai citu inovatīvās ekonomikas veicināšanai izveidotu organizāciju. LZA ir stingra ietekme Latvijas zinātnes politikas veidošanā. LZA ir atzīta padomdevēja valsts attīstības jautājumos.

LZA ir viens no vadošiem zinātniskās darbības pārstāvjiem Baltijas jūras reģionā, ieņem atzītu vietu starp Eiropas zinātņu akadēmijām un apzina Latvijas zinātnisko potenciālu, kas dod ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā.

LZA atbild par latviešu kultūras un valodas saglabāšanu, vada un īsteno valsts pētījumu programmu *Letonika* un citas sabiedriski nozīmīgas pētniecības programmas.

LZA Augstceltne ir LZA mājvieta, zinātnes un kultūras centrs un vairāku augsto tehnoloģiju puduru mājvieta.

LZA darbības iespēju un risku analīze

Uzdevumi	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
Vispārīgs vērtējums	Skaitliski lielākā Zinātņu akadēmija Baltijā	Nepietiekams un nestabils LZA finansējums Nekonkurētspējīga darba samaksa LZA administrācijai un tehniskam personālam		Par darbam neatbilstoši zemu darba samaksu ir grūti iesaistīt pētījumu projektos jaunos zinātniekus. Zemās darba samaksas dēļ jauni cilvēki nevēlas strādāt LZA
LR normatīvais akts noteiktie valsts nozīmes uzdevumi				
Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija	Regulārs komisijas darbs, objektīvi vērtējumi		Veidot un uzturēt ekspertu datubāzi	Sarežģīti piesaistīt ekspertus bez interešu konflikta
LZP	Stabila sadarbība ar LZP			
LZA TK	Iesaiste valsts valodas politikas īstenošanā, latviešu valodas saglabāšanā un attīstībā	Nepietiekošs finansējums Nefektīva un laikmetam neatbilstoša darba organizācija Nepietiekoša vadības kvalitāte	Uzlabot vadības kvalitāti Decentralizēt terminoloģijas darbu Izveidot vienotu valsts finansētu terminu datubāzi	Terminoloģijas jomā ir nepietiekošas izglītības un pētniecības iespējas Zūd terminoloģijas darba iemaņas
Valsts emeritēto zinātnieku sistēma	Tieša līdzdalība pieredzējušo (pensionēto) zinātnieku finansiālā un morālā atbalstā	Sarežģīti piesaistīt finansējumu emeritēto zinātnieku pasākumiem		

Uzdevumi	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
ZTAL pamatnostādņēs 2014.-2020. gadam noteiktie uzdevumi				
<p>Aktīva piedalīšanās zinātnes politikas veidošanā</p>	<p>Konstruktīva sadarbība ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ministriem, tai skaitā līgumi ar Izglītības un zinātnes ministriju un Zemkopības ministriju, • atsevišķām pašvaldībām: Jelgava, Alūksne, Daugavpils, Mālpils u.c., • nozaru lielākajām nevalstiskajām organizācijām: LBAS, LDDK, LPS, LOSP • uzņēmumiem. <p>LZA piedalās LR Ministru prezidenta vadītās Stratēģiskās padomes darbā</p> <p>Laba sadarbība ar LZP</p>		<p>Sekmēt zinātnisko institūtu un augstskolu sadarbību un nozaru zinātniskās darbības koordināciju</p> <p>Sekmēt Latvijas zinātnes eksportspēju</p>	
<p>Līdzdalība zinātniskajā ekspertīzē</p>	<p>Iegūta pieredze un apzināti eksperti</p> <p>Piedalās VPP</p> <p>Piedalās <i>Apvāršņa 2020</i> programmu izstrādē</p> <p>Pētījumi Baltijas zinātņu vēsturē</p> <p>Ekspertu darbs Latvijā un ārzemēs</p>	<p>Maz starptautisku zinātnisku projektu, ko vada LZA</p>	<p>Aktīvā ekspertu viedokļu paušana sabiedrībā</p>	<p>Ministriju vēlme izmantot pārsvarā ārzemju ekspertus</p>

1. tabulas turpinājums

Uzdevumi	Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
Rūpes par jauno pētnieku paaudžu iesaisti zinātnē	Jauno zinātnieku atbalsts ar vārdbalvām un to pasākumu atbalsts	Nepietiekami strauja akadēmijas sastāva (vecuma struktūras) atjaunošanās	Jauno zinātnieku atbalsts Pārliecinotāk uzrunāt sabiedrību par zinātnes nozīmi tautsaimniecībā un katra cilvēka dzīvē	Akadēmiskās elites novecošanās, t.sk. LZA locekļu vidējā vecuma pieaugums
Zinātniskās pētniecības ētikas, diskusijas principu un tradīciju sargāšana	Kopā ar LŽP izstrādāts ētikas kodekss Regulāri LZA pasākumi	Nepietiekama saite ar masu mediju pārstāvjiem	Regulāri papildināt ētikas kodeksu	
Starptautisko kontaktu veidošana un veicināšana	Plaša LZA pārstāvēniecība Eiropas un pasaules ZA sadarbības organizācijās	Ierobežotas iespējas piedalīties starptautiskos pasākumos un strādāt starptautiskās komisijās (nepietiekošs finansējums)	Iespēja līdzdarboties ES zinātnes programmās un projektos	
Zinātnes popularizēšana	Pieredze un tradīcijas lielu zinātnes pasākumu organizēšanā	Nepietiekama zinātnes un sasniegumu popularizācija Vājš atbalsts zinātnes komercializācijai	Plaša viedās specializācijas virzienu popularizēšana	Nepietiekošs finansējums

2. LZA darbības stratēģijas programmu daļa

2.1. Zinātnes izcilības apzināšana un veicināšana

Zinātnes izcilības apzināšana un veicināšana vienmēr ir bijusi LZA pamatfunkcija, tāpēc šī uzdevuma izpildē LZA ir uzkrāta liela pieredze. LZA organizē un piešķir:

- 1) LZA Lielo medaļu – piešķir katru gadu Latvijas un ārvalstu zinātniekam par izciliem radošiem sasniegumiem;
- 2) Jāņa Raiņa balvu par radošu veikumu zinātnē un kultūrā, kas pēc nozīmīguma ir nākošā aiz LZA Lielās medaļas;
- 3) LZA vārdbalvas (finansētas no LZA fonda, mecenātu devuma un citiem ziedojumiem):
 - dabaszinātnēs:
 - Pīrsa Bola balvu matemātikā;
 - Edgara Siliņa balvu fizikā;
 - Eižena Āriņa balvu datorzinātnēs un to pielietojumos;
 - Gustava Vanaga balvu ķīmijas zinātnēs;
 - Heinricha Skujas balvu bioloģijas zinātnē;
 - Solomona Hillera balvu biomedicīnā un jaunu medicīnas preperātu izstrādē;
 - Paula Stradiņa balvu medicīnas zinātnē un tās vēsturē par ievērojamu zinātnisku veikumu praktiskajā ārstniecībā;
 - lietišķās zinātnēs:
 - Frīdriha Candra balvu mehānikā un astronomijā;
 - Valtera Capa balvu labākajam izgudrotājam;
 - Alfrēda Vītola balvu inženierzinātnēs un enerģētikā;
 - lauksaimniecības un meža zinātnēs:
 - Paula Lejiņa balvu lauksaimniecības zinātnēs;
 - Arvīda Kalniņa balvu mežzinātnē, koksnes pētniecībā un pārstrādē;

- humanitārās zinātnēs:
 - Friča Brīvzemnieka balvu folkloristikā, Latvijas etnogrāfijā un antropoloģijā;
 - Jāņa Endzelīna balvu latviešu valodniecībā un baltoloģijā;
 - Kārļa Mīlenbaha balvu par praktisku devumu latviešu valodniecībā;
 - Viļa Plūdoņa balvu latviešu literatūrzinātnē;
 - Arveda Švābes balvu Latvijas vēstures zinātnē;
- sociālās zinātnēs:
 - Teodora Celma balvu filozofijā;
 - Tāļivalža Vilciņa balvu socioloģijā;
 - Kārļa Baloža balvu tautsaimniecības zinātnēs;
 - Kārļa Ulmaņa balvu par Latvijas tautsaimniecības un valsts vēstures problēmu izpēti un risinājumiem;
 - Marģera Skujenieka balvu statistikā;
 - Dītriha Andreja Lēbera balvu tiesību zinātnēs vai politikas zinātnē;
- zinātnes popularizēšanā:
 - Artūra Balklava–Grīnhofa balvu par izciliem sasniegumiem zinātnes popularizēšanā;
- jaunažiem zinātniekiem:
 - Ludviga un Māra Jansonu balvu labākajam jaunajam zinātniekam fizikā;
 - Mārtiņa Eduarda Straumaņa un Alfreda Ieviņa balvu jaunažiem zinātniekiem ķīmijā;
 - Emīlijas Gudrinieces balvu jaunažiem zinātniekiem ķīmijā vai ķīmijas tehnoloģijā;
 - Zentas Mauriņas balvu jaunajam zinātniekam literatūrzinātnē vai filozofijā.

LZA regulāri nominē Latvijas zinātniekus starptautiskām balvām, tostarp Baltijas Asamblejas balvai, Baltijas valstu zinātņu akadēmiju medaļai, Eiropas Zinātnes un mākslas akadēmijas Eiropas (Feliksa) balvai.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts:

- 1) efektīvi izmantot LZA galvenās balvas – LZA Lielo medaļu un Raiņa balvu, un LZA vārdbalvas Latvijas un ar Latviju saistīto ārvalstu zinātnieku izcilības atzīmēšanai, tādējādi popularizējot Latvijas zinātnes sasniegumus, apvienojot izcilus zinātniekus kopīgai radošai darbībai un iesaistot zinātnes pašpārvaldes procesos un caur to – Latvijas zinātnes politikas veidošanā;

- 2) ar mecenātu palīdzību paplašināt LZA piešķirto apbalvojumu nozaru areālu, tādējādi paplašinot zināšanas par esošām un topošām Latvijas zinātnes izcilībām (piemēram, L'OREAL stipendija palīdz atrast un atbalstīt jaunās zinātnieces, vairākas L'OREAL stipendiju laureātes pēc laika atrodamas zinātnes elitē);
- 3) iedibināt vairākas jaunas balvas:
 - Krišjāņa Barona balvu baltistikā;
 - Krišjāņa Valdemāra balvu par radošiem risinājumiem lietišķā zinātnē, izglītībā un tautsaimniecībā;
 - Augusta Bīlenšteina balvu ārzemju zinātniekam, kas darbojas ar Latviju saistītā tematikā;
 - jauno zinātnieku balvas matemātikā, bioloģijā, medicīnā, valodniecībā, vēsturē, ekonomikā, socioloģijā, juridiskajās un politiskajās zinātnēs, iespējams, arī mākslā un kultūrā;
- 4) turpināt Gada zinātnes sasniegumu apbalvošanu un publiskošanu;
- 5) sniegt ziņas par izcilībām *LZA Gadagrāmātā*;
- 6) izdot *LZA Gadagrāmatu* ne tikai latviešu valodā, bet arī svešvalodās un izplatīt to ārvalstu vēstniecībās un ārvalstīs.

Mecenātu kustības uzturēšana

LZA darbība zinātnes izcilības apzināšanā un veicināšanā nebūtu iespējama bez mecenātu palīdzības un labas sadarbības ar uzņēmējiem. Sadarbības dzinulis ir uzņēmēju interese par labu speciālistu sagatavošanu, tāpēc viņi piekrīt labdarībai savas nozares cildināšanai, zinātnes sasniegumu atklāšanai un izcilu zinātnieku atbalstam.

Līdz šim LZA ir noslēgusi vairākus līgumus un normatīvus regulējumus par mecenātismu ar uzņēmumiem un privātpersonām, no kuriem Stratēģijas sagatavošanas brīdī bija spēkā:

- 1) uzņēmumu sponsorējumi:
 - LZA un publiskās A/S “Grindeks” vienošanās par sadarbību un A/S “Grindeks” gada balvām un prēmijām zinātnē (1999) – 3 balvas ievērojamākiem zinātniekiem par izcilu veikumu vai mūža devumu katru otro gadu;
 - LZA un A/S “Aldaris” vienošanās par sadarbību un A/S “Aldaris” gada balvām zinātnē (1999);
 - Nolikums par LZA un A/S “Latvenergo” gada balvu inženierzinātnēs un enerģētikā piešķiršanas kārtību (2000) – 2 gada balvas par izcilu veikumu vai mūža devumu enerģētikā vai ar to saistītās inženierzinātnēs;

- Vienošanās par balvu ar A/S “Exigen Services Latvia” un RTU Attīstības fondu (kopš 1999. gada, sākotnēji vienošanās par sadarbību un gada balvu ar A/S “Dati” un Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammu *Izglītībai, zinātnei un kultūrai*) – 2 ikgadējās balvas ievērojamiem zinātniekiem par izcilu veikumu vai mūža devumu datorzinātnēs, informātikā vai par nozīmīgu informācijas sistēmu izstrādes veicināšanu;
 - Vienošanās ar A/S “ITERA Latvija” un RTU Attīstības fondu (kopš 2001.gada, sākotnēji vienošanās par sadarbību ar “ITERA Latvija” un Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammu *Izglītībai, zinātnei un kultūrai*) – 2 gada balvas ievērojamiem Latvijas zinātniekiem un praktiķiem par izcilu veikumu vai mūža devumu vides, zemes un ģeogrāfijas zinātnēs vai par nozīmīgu vides sistēmu izstrādes veicināšanu;
 - Vienošanās ar A/S “Latvijas gāze” un RTU Attīstības fondu (kopš 2002. gada, sākotnēji vienošanās ar A/S “Latvijas gāze” un Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammu *Izglītībai, zinātnei un kultūrai*) – 2 gada balvas ievērojamiem zinātniekiem un praktiķiem gāzes, siltumtehnikas un ar tām saistītās ķīmijas tehnoloģijas nozarēs, sirds ķirurģijas un kardioloģijas zinātnēs, orgānu transplantoloģijas nozarēs par izcilu darbu kopumu vai mūža veikumu;
 - Sadarbības līgums ar VAS “Latvijas dzelzceļš” un RTU Attīstības fondu (kopš 2007. gada) – gada balva par izcilu veikumu vai mūža devumu Latvijas dzelzceļa transportā.
- 2) privātpersonu iedibinājumi un ziedojumi:
- LZA Magdas un Hermaņa Štaudingeru fonda noteikumi (1996);
 - LZA Jāņa Labsvīra iedibinātās Kārļa Ulmaņa balvas nolikums (2004);
 - Nolikums par LZA un LR Patentu valdes Valtera Capa balvu labākajam izgudrotājam (2005);
 - Nolikums par LZA, A/S “Grindeks”, Latvijas Organiskās sintēzes institūta un LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centra Solomona Hillera balvas piešķiršanu (2005);
 - Nolikums par LZA Artura Balklava balvas piešķiršanu (2007);
 - Nolikums par Latvijas Zinātņu akadēmijas Dītriha Andreja Lēbera balvas piešķiršanu (2008);
 - LZA Emīlijas Gudrinieces balvas jauniešiem zinātniekiem nolikums (2007).

- 3) pašvaldību iedibinājumi un sponsorējumi:
 - LZA un Rīgas domes Rīgas balvas iedibināšanas līgums (2002);
 - Vienošana ar Rīgas domi (kopš 2011. gada) – ikgadēja balva par nozīmīgāko pētījumu humanitārajās un eksaktajās zinātņu nozarēs, kas saistītas ar Rīgas attīstību;
- 4) starptautiskās sponsoru balvas:
 - Sadarbības protokols starp SIA L'OREAL Baltic, UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju un LZA (2008) – 3 gada stipendijas *Sievietēm zinātnē* nozīmīgu zinātnisku pētījumu veikšanai dzīvības zinātņu un materiālzinātņu jomā;
 - Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas Latvijas balva (Nolikums pieņemts 2002. gadā) – Lielā Feliksa balva un 2 veicināšanas balvas par ievērojamiem sasniegumiem humanitāro zinātņu jomās.

LZA sadarbības partneriem var noteikt LZA goda mecenāta statusu. 2015. gada sākumā goda mecenāta statuss bija piešķirts 16 personām – viņu vārdi publicēti *LZA Gadagrāmātā*.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts turpināt mobilizēt sponsoru un mecenātu ieguldījumu zinātnes izcilības veidošanā un zinātnes popularizēšanā. Sadarbība ar mecenātiem, no vienas puses, rada papildu iespējas veikt LZA uzdevumus, bet no otras puses, apliecina, ka sabiedrība saprot LZA lomu, nepieciešamību un praktisko nozīmi.

Lai nezaudētu mecenātu uzticību, LZA:

- ar savu darbību nepārprotami apliecinās sabiedrībai LZA lomu zinātnes un tautsaimniecības attīstībā;
- izvietos mecenātu goda sarakstu publiski pieejamā vietā.

2.2. Vispusīgas daudznozaru zinātniskās ekspertīzes nodrošināšana

Stratēģijas darbības periodā lielāka uzmanība tiks pievērsta kvalitatīvas zinātniskās ekspertīzes nodrošināšanai. Darbs tiks veikts trīs virzienos:

- uzlabot esošā akadēmijas sastāva veiktspējas un sakaru izmantošanu;
- veidot jaunus zinātniskās ekspertīzes resursus;
- uzlabot LZA priekšlikumu īstenošanu.

2.2.1. Esošā LZA akadēmijas sastāva veikspējas un sakaru izmantošana

LZA arī turpmāk ekspertīžu sagatavošanai izmantos savu biedru potenciālu un, ar viņu starpniecību vai tieši, sadarbosies ar Latvijas un ārvalstu universitātēm un augstskolām visās zinātņu jomās.

LZA sadarbības partneri ir:

- 1) Latvijas universitātes un augstskolas: Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte, Daugavpils Universitāte, Liepājas Universitāte, Vidzemes Augstskola, Rēzeknes Augstskola, Ventspils Augstskola.
- 2) zinātniskie institūti:
 - fizikas, matemātikas un tehnisko zinātņu institūti: Elektronikas un datorzinātņu institūts, Fizikālās enerģētikas institūts, LU Cietvielu fizikas institūts, LU Fizikas institūts, LU Matemātikas un informātikas institūts, LU Polimēru mehānikas institūts, LU Astronomijas institūts, VeA Inženierzinātņu institūts “Ventspils Starptautiskais radioastronomijas centrs”,
 - ķīmijas un bioloģijas zinātņu institūti: Latvijas Organiskās sintēzes institūts, Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūts, RTU Neorganiskās ķīmijas institūts, Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs, Latvijas Hidroekoloģijas institūts, LU Bioloģijas institūts, Nacionālais botāniskais dārzs,
 - lauksaimniecības un meža zinātņu institūti: Latvijas Valsts augļkopības institūts, Latvijas Valsts mežzinātnes institūts “Silava”, Valsts Priekuļu laukaugu selekcijas institūts, Valsts Stendes graudaugu selekcijas institūts, LLU aģentūra Lauksaimniecības tehnikas zinātniskais institūts, LLU Zemkopības zinātniskais institūts,
 - humanitāro un sociālo zinātņu institūti: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, LU Latviešu valodas institūts, LU Latvijas vēstures institūts, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts;
 - ekonomikas institūti: LZA Ekonomikas institūts, Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūts,
 - citas zinātniskās iestādes: Latvijas Nacionālā bibliotēka, LU Akadēmiskā bibliotēka, Latvijas Tehnoloģiskais centrs Rīga, EURAXESS Latvijas centrs, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmija.

Stratēģijas darbības laikā, izmantojot savas telpas un resursus, LZA:

- 1) veidos starpnozaru ekspertu darba grupas ekspertīžu sagatavošanai pēc Saeimas vai valdības pieprasījuma vai pēc pašu iniciatīvas;
- 2) īstēnos starpnieka lomu starp uzņēmējiem un zinātniskajām institūcijām;
- 3) īstēnos starpnieka lomu starp uzņēmējiem, Saeimu un valdību.

2.2.2. Jaunu zinātniskās ekspertīzes resursu veidošana

Jauni zinātniskās ekspertīzes resursi tiek veidoti trīs virzienos:

- 1) vadot pētījumu projektus, kas dod ekspertīzēm nepieciešamās zināšanas un finansējumu;
- 2) veidojot nepieciešamās pētniecības institūcijas;
- 3) iesaistoties starptautiskajā sadarbībā.

Pētījumu projekti

No 12 uzsāktajām valsts nozīmes pētījumu programmām, deviņu programmu vadītāji ir LZA locekļi, taču lielākā daļa programmu ir izvietotas zinātniskajos institūtos. Izmantojot nacionāla līmeņa zinātniskās institūcijas statusu, LZA turpinās iesaistīties nozīmīgu zinātnisko pētījumu izpildē, uzņemoties vadību. No 2015. līdz 2017. gadam LZA turpinās vadīt divu Valsts pētījumu programmu izpildi un rūpēsies par to turpinājumu plānošanas periodā pēc 2017. gada. LZA vadītās programmas ir:

- 1) “Letonika – Latvijas vēsture, valoda, kultūra, vērtības” (vadītājs akad. O. Spārītis);
- 2) EKOSOC–LV “Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas attīstības zināšanu sabiedrības veidošanai” (vadītāja akad. B. Rivža).

2015. gadā LZA kā projektu vadītāja vai partnere ir sagatavojusi pieteikumus četriem starptautiskiem pētījumu projektiem (to skaitā divi projekti pieteikti programmā *Apvāršnis 2020*) un turpinās meklēt jaunu pētījumu iespējas. LZA vadītās Valsts pētījumu programmas un starptautiskie projekti apvieno labākos speciālistus no Latvijas zinātniskajām institūcijām, kas:

- 1) nodrošina augstu pētījumu kvalitāti;
- 2) ļauj atklāt Latvijas zinātnes līmeni, iepazīt un pulcēt kopdarbībai LZA ietvaros izcilus zinātniekus;
- 3) piesaista pētniekus LZA;
- 4) sekmē zinātnisko institūciju un atsevišķu zinātnieku sadarbību Latvijā un starptautiski.

Piesakot lielus pētījumu projektus, LZA priekšrocība ir tās augstais pārresoru statuss, kas pieļauj lielu zinātnes institūciju līdzvērtīgu sadarbību, un tādējādi LZA iekļaujas kopējā Latvijas zinātnes attīstības politikā, kas vērsta uz zinātnisko institūciju sadarbību un sinerģijas efekta uzkrāšanu.

LZA īstenotajos projektos papildus pamatdarbam darbojas LZA darbinieki, kuru amats prasa augstu zinātnisko kvalitāti (piemēram, LZA nodaļu zinātniskajām sekretārēm tiek prasīts zinātņu doktora grāds un labas zināšanas par nozari). Iesaiste pētniecības projektos ne tikai kāpina šādu darbinieku profesionālo kvalitāti, bet arī uzlabo darba samaksu un ļauj piesaistīt LZA administrācijai jaunos speciālistus.

Pētniecības institūciju veidošana

Tā kā Latvijā nav valsts finansēta ekonomisko pētījumu centra, LZA ir apņēmusies atbalstīt **LZA Ekonomikas institūta** (LZA EI) darbību, tādējādi nodrošinot neatkarīgu, kvalificētu analīzi un novērtējumu valsts institūciju sagatavotajiem likumu projektiem ekonomikas jomā.

LZA EI darbojas pēc pašfinansēšanās principa – tā finansējums veidojas no līgumiem par pētniecības darbu. Institūts atrodas LZA Augstceltnē, ir nodrošināts ar labu infrastruktūru.

LZA atbalsts LZA EI institūta darbībai tiek īstenots sadarbības veidā:

- 1) institūts tiek iesaistīts LZA darbībā (līdzvērtīga iesaiste LZA uzdevumu izpildē, to skaitā ekspertīžu sagatavošanā; piedalīšanās LZA saietos);
- 2) LZA līdzdarbojas institūta vadībā (LZA pieder 95% LZA EI kapitāldaļas, institūts reizi gadā informē LZA Prezidiju par savu darbību);
- 3) LZA sekmē darbu pasūtījuma iegūšanu;
- 4) institūta pētījumu rezultāti tiek izmantoti LZA ekspertīzēs, kas sekmē EI pazīstamību;
- 5) institūts ir izvietots LZA Augstceltnē un var izmantot LZA infrastruktūru.

LZA Ekonomikas institūta darbības pamatā ir *LZA Ekonomikas institūta darbības stratēģija*, kas iever šādas vadlīnijas.

Mērķi: LZA Ekonomikas institūts ir stabila, neatkarīga zinātniskā organizācija, kas:

- 1) uzkrāj un analizē informāciju par tautsaimniecībai aktuāliem jautājumiem;
- 2) veic zinātniskus pētījumus ekonomikas un socioloģijas nozarēs;

- 3) veic neatkarīgu, kvalificētu analīzi un novērtējumu valsts institūciju sagatavotajiem likumu projektiem ekonomikas jomā;
- 4) sniedz konsultācijas par ekonomiskās attīstības procesiem valstī, reģionos;
- 5) izstrādā rekomendācijas valdībai tautsaimniecības politikas īstenošanā;
- 6) informē sabiedrību un valdību.

Attīstības vīzija: kļūt par vadošo tautsaimniecības pētniecības centru Latvijā ar plašām sadarbības saitēm Eiropā un citās pasaules valstīs, kas spēj sniegt uz pētījumiem balstītu, kompetentu viedokli par notiekošajiem procesiem Latvijas, Baltijas un Eiropas ekonomikā, kā arī iezīmēt nākotnes virzību.

Uzdevumi:

- 1) pētīt Latvijas tautsaimniecības attīstībai aktuālus jautājumus;
- 2) izvēlētajos virzienos regulāri gatavot kvalitatīvas tautsaimniecības attīstības prognozes;
- 3) uz izpētes un prognožu pamata sniegt zinātniski pamatotu informāciju par situāciju un attīstības iespējām un iepazīstināt ar tām valdību un sabiedrību, tādējādi veicinot tautsaimniecības attīstību reģionos un valstī kopumā;
- 4) sekmēt izgudrojumu komercializāciju un sadarbību starp zinātniekiem un uzņēmējiem;
- 5) sniegt informatīvu, metodisku un zinātnisku atbalstu ekonomikas pētniecības jomā;
- 6) nodrošināt *Baltic Bonus* programmas īstenošanu.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts:

- 1) attīstīt zinātnisko potenciālu ekonomisko un sociālo pētījumu jomā, iesaistīt institūta darbā jaunus zinātniekus, projektu vadītājus un izpildītājus;
- 2) nodrošināt ilgtermiņa pastāvīgu finansējumu plānotajiem pētījumu virzieniem (ES finansējums, valsts pasūtījumi, sadarbībā ar uzņēmējiem) – paredzēts piedalīties iekšzemes un starptautiskos projektos, grantu izstrādē, iepirkumos, ekspertīžu sagatavošanā, tajā skaitā piedalīties Eiropas iniciatīvā *Apvārsnis 2020*;
- 3) paplašināt esošos darbības virzienus ar jauniem pētniecības virzieniem un darba metodēm: attīstīt zinātniskus kopprojektus ar citu valstu partneriem, organizēt ekspertu tikšanās – apaļos galdu par aktuālām tēmām, iesaistīties sociālajos tīklos, veidot zinātniskās platformas;

- 4) publiskot un popularizēt institūta pētījumu rezultātus: veidot sadarbību ar presi, organizēt zinātniskas konferences un piedalīties ar saviem pētījumiem citu organizētajos pasākumos Latvijā un Eiropā, piedalīties starptautiskās konferencēs, semināros;
- 5) lai paplašinātu ietekmi valsts ekonomiskās politikas veidošanā, pētniecības un finanšu iespējas – organizēt sadarbību un partnerību ar Latvijas Darba devēju konfederāciju (LDDK), Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru (LTRK), nozaru asociācijām, ministrijām, pašvaldībām, vēstniecībām, augstskolām un zinātniskajiem institūtiem.

Paredzētie pētījumu virzieni:

- 1) pētījumi makroekonomikā: ekonomiskās teorijas aktuālās problēmas globalizācijas apstākļos; valsts tautsaimniecības attīstības pētījumi; valsts finanšu sistēma;
- 2) pētījumi reģionālās attīstības sociāli ekonomiskajā problemātikā: pašvaldību darbība un sadarbība, mazpilsētas;
- 3) pētījumi demogrāfijā: cilvēka ekonomiskā potenciāla noteikšana; cilvēkresursu migrācija; dzimtes problemātika; dzimumu līdztiesība;
- 4) uzņēmējdarbības aktuālo problēmu pētījumi: konkurētspējas palielināšana; nodokļu ietekme uz tautsaimniecības attīstību; saimnieciskās uzskaites, finanšu un kontroles metodoloģija un organizācija; sociālā uzņēmējdarbība;
- 5) pētījumi par investīciju politiku: investīciju piesaistes mehānismi; uzņēmējdarbības vides atšķirību mazināšana investīciju piesaistei;
- 6) pētījumi vadībzinātnē: reģionālā, administratīvi teritoriālā un valsts pārvaldes reforma Latvijā; valsts pārvaldes funkcionēšanas modeļi; funkciju nodošanas iespējas no valsts uz privāto/ nevalstisko sektoru; uzņēmumu vadības efektivitātes palielināšana, izmantojot modernās vadības tehnoloģijas;
- 7) energoefektivitātes palielināšana ražošanas procesos;
- 8) lauksaimniecības, vides ekonomika;
- 9) darba vide, bioekonomika;
- 10) zināšanu ekonomika, cilvēkresursu attīstība, integrācijas problēmas, un citi.

Paredzēts paplašināt pētījumu loku, ko veic **LZA Baltijas stratēģisko pētījumu centrs** (LZA BSPC), iekļaujot pētījumus par nepārtrauktības doktrīnas īstenošanu Latvijas valsts attīstībā un Latvijas valsts konstitucionālo pamatu pilnveidošanā, tai skaitā piedāvājot savu priekšlikumu Latvijas Republikas Saeimai un valdībai. Ir paredzēts paplašināt LZA BSPC lomu

humanitāro un sociālo zinātņu pētījumu rezultātu publiskošanā un popularizācijā gan Latvijā, gan starptautiskajā vidē.

BZA BSPC atrodas Augstceltnē, un tā dibinātājs ir Latvijas Zinātņu akadēmija. LZA BSPC darbojas pēc pašfinansēšanās principa, līdzekļus konkrētiem projektiem iegūst no zinātni un kultūru finansējošām organizācijām vai uzņēmumiem.

LZA sadarbība ar LZA BSPC izpaužas kopīgi rīkotos pasākumos konferencēs zinātnes popularizēšanai, pētījumu publiskošanu kopīgos izdevumos, finansējuma piesaistē kopīgiem pasākumiem, izmantojot BSPC potenciālu. BSPC resursu izmantošana kopīgu pasākumu organizēšanā sekmē LZA uzdevumu izpildi svarīgās darbības jomās.

Pētniecībā LZA turpinās sadarbību ar valsts mēroga, reģionāliem un vietējiem muzejiem un pašvaldībām, iesaistot pētniecībā muzeju radošo personālu un resursus, un pašvaldību finansējumu. Līdz šim noslēgti divi līgumi:

- 1) LZA, Akadēmiķa Viktora Kalnbērza muzeja un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja vienošanās par sadarbību (2004);
- 2) Viesītes pilsētas Domes un novadpētniecības muzeja "Sēlija", LZA un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja vienošanās par sadarbību (2004).

Sadarbība uzsākta ar vairākiem reģionāliem muzejiem (Tukuma muzejs, Alūksnes muzejs) un pašvaldībām (Alūksnes, Mālpils pašvaldības).

Stratēģijas darbības laikā tiks turpināta uzsāktā sadarbība un dibināti jauni sadarbības sakari.

Starptautiskā sadarbība

LZA ir starpniecība starptautiskās zinātnieku apmaiņas programmā ar zinātniskajām organizācijām, ar kurām LZA ir noslēgti sadarbības līgumi. LZA organizē starptautisko zinātnieku apmaiņu (*LZA Noteikumi par piedalīšanos starptautiskajās zinātniskās apmaiņas programmās* (1997)).

Ikviens Latvijas zinātnieks var pieteikties īstermiņa vizītēm tādās ārvalstu institūcijās, kas iekļautas LZA partnerakadēmiju struktūrā. LZA partnerakadēmija finansiāli nodrošina Latvijas zinātnieka uzturēšanos konkrētajā valstī un vizītes darba programmu, bet LZA nodrošina partnerakadēmiju nominēto zinātnieku uzturēšanos un saskaņo zinātnisko programmu Latvijā. Vizītes dalībnieks pats kārtos starptautiskā transporta izmaksu un veselības apdrošināšanas jautājumu. Īstermiņa vizītes notiek saskaņā ar *Noteikumiem par Latvijas zinātnieku īstermiņa vizītēm un ārvalstu zinātnieku uzņemšanu LZA divpusējās zinātniskās sadarbības līgumu ietvaros* (apstiprinājusi LZA valde 2014. gada 26. novembrī).

2014. gadā bija notikušas 32 Latvijas zinātnieku īstermiņa vizītes ārvalstīs (215 dienas) un Latvijā ieradās 46 ārvalstu zinātnieki (349 dienas). Vizīšu mērķi ir: kopprojektu izpilde un/vai regulāra zinātniskā sadarbība (no Latvijas 15 cilv./132 d.; uz Latviju 17 cilv./136 d.); dalība konferencēs/semināros (no Latvijas 13 cilv./67 d.; uz Latviju 23 cilv./139 d.); individuāls pētniecisks darbs vai sadarbības uzsākšana (no Latvijas 2 cilv./6 d.; uz Latviju 3 cilv./39 d.); darbs arhīvos un muzejos (no Latvijas 2 cilv./10 d.; uz Latviju 3 cilv./35 d.).

Stratēģijas darbības laikā paredzēts:

- īstenot LZA iesāktos kopprojektus ar Bulgārijas ZA (8 projekti) un Polijas ZA (5 projekti) (laikposmā 2015.–2017.) un organizēt jaunus kopprojektus;
- pilnīgāk izmantot īstermiņa sadarbības iespējas, sekmējot Latvijas zinātnieku vizītes ārvalstīs vismaz līdz paritātes līmenim;
- pastāvīgi paaugstināt partnerakadēmiju organizēto īstermiņa vizīšu efektivitāti, uzlabojot vizītes rezultātu novērtējumu;
- sniegt institucionālu atbalstu jaunu sadarbības projektu organizēšanai.

2.2.3. LZA priekšlikumu īstenošanas uzlabošana

Lai uzlabotu LZA ekspertīžu izmantošanu un ietekmi, paredzēts paplašināt LZA klātbūtni valsts pārvaldes institūcijās ne tikai zinātnes jautājumos, bet arī tautsaimniecības attīstības jautājumos. LZA ir pilnīgāk jāizmanto tai piešķirtā galvenā sociālā partnera loma zinātnē. Plānotie pasākumi aprakstīti sadaļā 2.7.

2.3. Uz zinātnes attīstību vērstas zinātnes politikas veidošana

Zinātnes politikas veidošanā LZA darbojas divos virzienos:

- 1) izstrādā priekšlikumus par zinātnes politiku LZA izveidotās darba grupās un piedāvā tās valdībai;
- 2) piedalās kā sociālais partneris valdības izveidotās zinātnes politikas sagatavošanas, attīstības un īstenošanas institūcijās.

LZA kā zinātniskās sabiedrības pārstāvja lomu zinātnes politikas veidošanā un īstenošanā nostiprina noslēgtie sadarbības līgumi, vienošanās un deklarācijas par sadarbību ar Latvijas augstskolām un zinātniskām

organizācijām: Latvijas Universitāti; Latvijas Reģionālās arhitektūras akadēmiju; Rīgas Tehnisko universitāti; Daugavpils Universitāti; Latvijas Medicīnas akadēmiju/Rīgas Stradiņa universitāti; Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas un Latviešu akadēmisko mācībspēku un zinātnieku apvienību; Ventspils zinātnisko centru; Liepājas Pedagoģisko akadēmiju; valsts aģentūru “Latvijas Akadēmiskā bibliotēka”; Latvijas Jauno zinātnieku apvienību (LJZA); akadēmisko vienību “Austrums”.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts pievērst sevišķu uzmanību šādiem zinātnes politikas jautājumiem:

- 1) zinātnes kvalitātes izkopšana, zinātnes un augstākās izglītības sadarbība;
- 2) zinātnes, inovācijas un tehnoloģiju finansēšana;
- 3) zinātniskā personālsastāva atjaunošana;
- 4) inovācija un zinātnieku un uzņēmēju sadarbība;
- 5) zinātniskās infrastruktūras attīstība, brīvas pieejas zinātniskās infrastruktūras attīstība;
- 6) zinātnes eksportspējas kāpināšana uz pētniecības attīstības un brīvas pieejas zinātniskās infrastruktūras pamata.

Zinātnes attīstības jomā paredzēts:

- LZA organizētajās diskusijās un ikdienas darbā pievērst lielāku nozīmi zinātnes politikas jautājumiem;
- izveidot mehānismu un kvalificētu personālu, lai paaugstinātu priekšlikumu izstrādes jaudu un kvalitāti zinātnes politikas jautājumos;
- iesaistīt jauniešus LZA zinātnes politikas iniciatīvu veidošanā, zinātniskās izcilības uzturēšanā nākošajās paaudzēs un zinātnes personāla atjaunošanā.

Jauniešu loma LZA

Lai sekmētu zinātniskā personāla atjaunošanu, zinātniskās izcilības uzturēšanu nākošajās paaudzēs un rosinātu interesi par zinātni jauniešos, LZA turpinās sadarboties ar LJZA un augstskolu jaunatni, un organizēt pasākumus jauniešiem.

LJZA darbojas LZA telpās. LZA nodrošina jauno zinātnieku pasākumiem bezmaksas konferenču telpas un audiovizuālo tehniku.

Latvijas Jauno zinātnieku asociācija aptver ap 300 biedru – jauno zinātnieku, doktorantu līdz 35 gadu vecumam un pulcē visu nozaru jaunos speciālistus. LJZA mērķis ir apgūt zinātniskās darbības administrēšanas pieredzi un popularizēt Latvijas un starptautiskā mērogā zinātnisko

pētījumu rezultātus, meklēt starptautiskus kontaktus un darba vietas jauniešiem speciālistiem.

Līdz šim LJZA atbalstīja privāts ziedotājs, bet šis avots nav ilglaicīgs, tādēļ valsts zinātnes attīstības interesēs ir vēlams atbalstīt jauno zinātnieku organizācijas darbu.

Ar LZA starpniecību Boriss un Ināra Teterevi ir snieguši atbalstu LJZA pastāvēšanā, nodrošinot zinātnes un procesu vadības iemaņu attīstību jauniešiem speciālistiem.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts paplašināt sadarbību ar jauniešiem zinātniekiem:

- 1) iesaistīt jaunus zinātniekus LZA pārvaldē (piemēram, Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas padomē darbojas LJZA pārstāve);
- 2) LZA pārstāvjiem piedalīties LJZA darbā;
- 3) pildīt zinātniskās darbības “inkubatora” funkciju, piedāvājot jauniešiem zinātniekiem izmantošanai LZA infrastruktūru un uzņemoties koordinatora pienākumus starp jauniešiem zinātniekiem un augstskolām, zinātniskajiem institūtiem un uzņēmējiem;
- 4) iespēju robežās veidot sadarbību ar LJZS pēc, piemēram, Vācijas nacionālās zinātņu akadēmijas *Academia Leopoldina* “Jauno zinātnieku akadēmijas” parauga, atbalstot regulāra finansējuma nepieciešamību organizācijas uzturēšanai: sekretariāta un koordinatora algas, biroja uzturēšanas izdevumus, zinātnisku konferenču un tikšanos organizēšanu, viesu uzņemšanas un starptautiskas darbības uzdevumu (vēlamais budžets ap 40–50 tūkst. EUR gadā).

Sadarbībai ar jauniešiem un zinātniskās darbības “inkubatora” izveidošanai būs nepieciešamas telpas, tāpēc šo plānu īstenošanai ir jāsiglabā LZA rīcībā LZA Augstceltni.

Zinātnes koordinācija

Stratēģijas darbības laikā paredzēti zinātnes koordinācijas pasākumi nacionālā un starptautiskā līmenī.

Nacionālā līmenī LZA līdzdalība zinātnes koordinācijā paredzēta, darbojoties IZM darba grupās, konsultācijās un sabiedriskās apspriešanas pasākumos, un LZA saietos informējot zinātnisko sabiedrību par apspriežamajiem priekšlikumiem un pieņemtajiem lēmumiem.

Starptautiskā līmenī funkcija tiks veikta, izmantojot starptautisko sadarbību:

- ikgadējos Baltijas Zinātņu akadēmiju intelektuālās sadarbības pasākumos tiek apspriesta Baltijas zinātņu akadēmiju tematiskā sadarbība;

- ALLEA tiek koordinēta Eiropas Zinātņu akadēmiju sadarbība;
- divpusējā akadēmiju sadarbībā tiek koordinēta atsevišķu akadēmiju darbība (piemēram, sadarbība ar *Academia Leopoldina*).

2.4. Zinātnes popularizēšana

Zinātnes popularizēšanai LZA izmantos:

- publiskas pasākumus – LZA saietus, akadēmiskus lasījumus, LZA organizētas konferences un pasākumus, to skaitā kopā ar BSPC un Latvijas bibliotēkām organizētus pasākumus;
- izdevējdarbību;
- izstāžu un muzeju darbību.

Publiskie pasākumi un saieti

LZA publiskie pasākumi un saieti ir atvērti un pieejami plašai sabiedrībai. Zinātnes popularizāciju sekmē noslēgtie sadarbības līgumi;

- 1) LZA un Rīgas Latviešu biedrības sadarbības līgums (1997, 2005, 2014);
- 2) LZA un Latvijas Kultūras fonda sadarbības līgums (2000).

Stratēģijas darbības laikā paredzēts:

- 1) izveidot vienotu mērķorientētu publisko pasākumu koncepciju, lai nodrošinātu efektīvu nacionāla līmeņa elitārās zinātnes pārstāvēniecību zinātnes popularizācijas pasākumos;
- 2) izveidot struktūrvienību “Zinātnes popularizācijas centrs” ar šādiem darbības virzieniem:
 - koordinēt visu valstī esošo organizāciju, kuras nodarbojas ar zinātnes popularizāciju, darbību;
 - izstrādāt *Zinātnes piedzīvojumu parka* koncepciju un īstenot šo projektu;
 - izmantojot mūsdienu tehnoloģiskās iespējas, izveidot dažāda vecuma cilvēkiem pieejamu *Zinātnes portālu*;
 - uzņemties esošo pasākumu (*Zinātnes nakts*, *Zinātnieku kafejnīca* un citu) koordināciju;
 - nodibināt pastāvīgi darbojošos *Latvijas zinātnieku klubu* ar mājvietu LZA Augstceltnē vai ciešāk sadarboties ar Latvijas Zinātnieku savienību (LZS);
 - organizēt Augstceltnē pastāvīgi darbojošos *Latvijas Zinātnes un tehnikas sasniegumu izstādi* (350 m² platībā);
 - izveidot Latvijas Zinātnes muzeju;

- 3) plašāk sadarboties ar augstskolām un akadēmiskajām bibliotēkām zinātnisko pasākumu organizēšanā, lai novērstu dublēšanos;
- 4) plašāk iesaistīt jaunos zinātniekus, kas ļautu zinātniskajai sabiedrībai savlaicīgi iepazīties ar topošajām zinātnes izcilībām;
- 5) paaugstināt LZA saietu apmeklētību, rūpīgi veidojot to saturu un paplašinot uzaicināto loku;
- 6) turpināt iesākto praksi, organizējot LZA izbraukuma sēdes Latvijas pašvaldībās un uzņēmumos;
- 7) pastiprināt LZA darbību skolās, organizējot akadēmisko lasījumu programmas, iepazīstinot skolu jaunatni ar zinātnieku darbu un zinātnes sasniegumiem un rosinot jauniešos interesi par zinātnisko darbību;
- 8) pastiprināt sadarbību ar plašsaziņas līdzekļiem;
- 9) aktivizēt LZA mājaslapu, kurā tiek atspoguļoti LZA un akadēmiskās dzīves svarīgākie notikumi.

Publisko pasākumu iespējamību un kvalitāti nosaka finanšu un telpu pieejamība, tāpēc šīs funkcijas izpildei arī turpmāk būs nepieciešams saglabāt LZA rīcībā LZA Augstceltni.

Izdevējdarbība

LZA Hartas 4. pants uzliek LZA pienākumu rūpēties par zinātniskās literatūras izdošanu. LZA mērķis ir paplašināt publicēto izdevumu izplatību, aptverot plašu Latvijas sabiedrību, tajā skaitā arī skolu un studējošo jaunatni, un ārzemju auditoriju.

Zinātnisko darbu publicēšanai LZA ir izveidojusi un izmanto:

- 1) akadēmisko žurnālu *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*;
- 2) apgādu “Zinātne”;
- 3) ar LZA tieši nesaistītus akadēmiskus izdevumus.

Informācija par zinātnes dzīvi un svarīgākajām norisēm LZA, LZA un LZS tiek publicēta šo organizāciju kopīgi izdotajā laikrakstā *Zinātnes Vēstnesis*.

Latvijas lielāko bibliotēku vadītāji (Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas vadītāja Venta Kocere un Latvijas Nacionālās bibliotēkas vadītājs Andris Vilks) ir LZA locekļi.

Latvijas Akadēmiskā bibliotēka gatavo biobibliogrāfijas izdevumu sēriju *Latvijas zinātnieki*.

Latvijas Zinātņu Akadēmijas vēstis

Žurnālu *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis* LZA izdod no 1947. gada augusta. Žurnālam ir divas daļas – A daļa – *Humanitārās un sociālās zinātnes*

un B daļa – *Dabaszinātnes, eksaktās, tehniskās un lietišķās zinātnes*. Žurnāla redakcija atrodas LZA Augstceltnē. Abu daļu redaktori ir LZA īstenie locekļi. Redkolēģijas locekļi ir LZA akadēmiķi un izcili ārzemju zinātnieki.

Žurnālam ir augsta starptautiskā autoritāte – to pieprasa vairāk nekā 100 pasaules vadošie universitāšu un zinātņu centri. A daļas žurnāls ir ievietots Centrāleiropas universitāšu virtuālajā datubāzē CEJHSS, B daļas žurnāls ir ievietots *WEB of Science* datubāzē un tam tiek noteikts citējamības indekss.

Žurnāla izdošanu un starptautisko apriti kavē pastāvīgs finansējuma trūkums. Žurnālu daļēji finansē no LZA piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem, taču katram numuram tiek meklēts papildu finansējums. Finansējuma trūkums sekmē žurnāla atkarību no finansētāja vēlmes un ietekmē publikāciju kvalitāti. Tomēr žurnāls ir atzīts un tam nav grūtību piesaistīt autorus.

Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis ir vienīgais akadēmiskais izdevums, kas publicē apkopojošu informāciju par Latvijas zinātni (sadaļa *Zinātnes dzīve*).

Stratēģijas darbības laikā paredzēts:

- 1) nodrošināt žurnālam *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis* nacionāla līmeņa aptvērumu, tai skaitā publicējot informāciju par norisēm zinātnē;
- 2) panākt žurnāla izdošanai stabilu finansējumu, kas nodrošina izdošanas regularitāti un neatkarību kvalitātes prasību ievērošanā;
- 3) panākt, ka žurnāla A daļa tiek ievietota starptautiski atzītās datubāzēs – EBSCO, SCOPUS un pakļauta starptautiskās citējamības novērtējumam;
- 4) A daļā, kas pārsvarā tiek gatavota latviešu valodā, nodrošināt starptautisko pieejamību, pievienojot kopsavilkumus izplatītā saziņas valodā (angļu, vācu, franču, krievu);
- 5) nodrošināt iespēju žurnālā publicēties arī jaunajiem zinātniekiem;
- 6) vairāk publicēt Latvijas tematikai veltītus ārzemju zinātnieku rakstus;
- 7) rūpīgi uzraudzīt žurnālu kvalitāti.

Apgāds “Zinātne”

Apgāds “Zinātne” ir LZA 1951. gadā dibinātā izdevniecība *Zinātne*, kas 2005. gadā pārveidota komercsabiedrības – SIA Apgāds “Zinātne” formā. LZA ir apgāda kapitāldaļu turētāja.

Apgāds gadā izdod vidēji 20–25 nosaukumu zinātniskus un populārziņniskus darbus, galvenokārt monogrāfijas un rakstu krājumus humanitāro zinātņu jomā. Apgāda darbības prioritāte ir nacionālās kultūras, vēstures, valodas, folkloras, literatūras popularizēšana un sabiedrības izglītošana,

sadarbojoties ar LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtu, LU Latvijas vēstures institūtu, Rīgas Pedagoģijas, izglītības un vadības akadēmiju, Latviešu valodas aģentūru un citām zinātniskās pētniecības iestādēm. Piedaloties iepirkumu konkursos, apgāds vairākkārt guvis tiesības redakcionāli sagatavot un izdot Valsts valodas komisijas un Vēsturnieku komisijas pie Valsts prezidenta kancelejas sagatavotos pētījumus.

Līdzekļus apgāds gūst no komercdarbības, pasūtījumu izpildes un Valsts kultūrkapitāla fonda līdzfinansējuma.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts saglabāt apgādu “Zinātne” kā galveno sadarbības partneri izdevējdarbības veikšanai.

Ar LZA tieši nesaistīti akadēmiskie izdevumi

Zinātniskie raksti tiek publicēti vismaz 14 ar LZA nesaistītos akadēmiskos izdevumos, ko izdod ar LZA saistītas Latvijas valsts zinātniskās iestādes, augstskolas un universitātes.

- *Latvijas Fizikas un Tehnisko Zinātņu Žurnāls*. Raksti angļu, latviešu un krievu valodā.
- Žurnāls *Mechanics of Composite Materials*. Raksti angļu un krievu valodā.
- Žurnāls *Magnetohydrodynamics*. Angļu valodā.
- Žurnāls *Automatic Control and Computer Sciences*. Angļu un krievu valodā.
- Žurnāls *Chemistry of Heterocyclic Compounds*. Angļu un krievu valodā.
- Latvijas Ķīmijas Žurnāls (*Latvian Journal of Chemistry*). Raksti latviešu, angļu un krievu valodā.
- *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*. Dibināts 1936. gadā, atjaunots 1991. gadā. Latviešu valodā.
- Latvijas Zinātņu akadēmijas un LU Astronomijas institūta populārzinātnisks gadalaiku izdevums *Zvaigžņotā Debess*. Latviešu valodā.
- LU žurnāls *Humanities and Social Sciences. Latvia*. Angļu valodā.
- LU elektroniskais izdevums, populārzinātniskais žurnāls *TERRA*. Latviešu valodā.
- Žurnāls *Ilustrētā Zinātne*. Latviešu valodā.
- Žurnāls *Ilustrētā Pasaules Vēsture*. Latviešu valodā.
- Žurnāls *Akadēmiskā Dzīve*. Latviešu valodā.
- Žurnāls *Energija un Pasaule*. Latviešu valodā.

LZA tieši nepiedalās šo izdevumu veidošanā un finansēšanā, bet ir ar tiem saistīta netieši, jo tur tiek publicēti LZA īsteno locekļu un korespondētājlocekļu raksti.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts iespēju robežās izveidot un uzturēt zinātnisko izdevumu apkopojumu (datubāzi), lai iegūtu pilnu pārskatu par zinātnisko publikāciju aptvērumu un kvalitāti.

LZP, LZA un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts *Zinātnes Vēstnesis*

Laikraksta *Zinātnes Vēstnesis* redakcija **turpmāk plāno:**

- 1) ar augstas kvalitātes rakstiem par zinātnes sasniegumiem Latvijā un pasaulē, ar zinātniskās darbības popularizēšanu un augstvērtīgas izglītības ieguves nepieciešamības motivēšanu piesaistīt profesionālus zinātnes apskatniekus un žurnālistus;
- 2) palielināt tirāžu;
- 3) izdot laikrakstu krāsās un mūsdienīgā poligrāfiskajā izpildījumā;
- 4) izplatīt to abonēšanas tīklā kopā ar laikrakstu *Izglītība un Kultūra*.

Izstāžu un muzeju darbība

Latvijas Zinātnes muzejs

Priekšlikums par Latvijas Zinātnes muzeja ierīkošanu LZA Augstceltnē tika izvirzīts jau 1996. gadā, bet līdzekļu trūkumu dēļ ideja netika īstenota. Akadēmijas arhīvā ir liels materiālu klāsts un ir apzinātas bijušo akadēmijas institūtu likvidēto muzeju materiālu atrašanās vietas. Emeritēto zinātnieku padome ir izteikusi atbalstu šāda muzeja dibināšanai un ir gatava uzņemties galvenos darbus ekspozīciju iekārtošanā.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts:

2015.– 2016. gadā:

- sagatavot Latvijas Zinātnes muzeja darbības stratēģiju (saturu, fondu iespējamo apjomu, potenciālo apmeklētāju skaitu un kontingentu, personālu, darbības ilgtspēju);
- sagatavot muzeja ieņēmumu un izmaksu kalkulāciju, ieskaitot telpu sagatavošanas un uzturēšanas izmaksas;
- apzināt iespējamās muzeja finansēšanas avotus un novērtēt to ilgtspēju;
- sagatavot muzeja darbības juridisko dokumentāciju.

2017. gadā un turpmāk – ja muzeja atvēršana novērtēta kā vēlama un atrasts sākotnējais finansējums – veikt nepieciešamos telpu sagatavošanas darbus un sagatavot ekspozīciju.

Muzeja izveidošana, ieskaitot projektēšanu un darbu saskaņošanu, var ilgt 2–3 gadus.

Latvijas zinātnes un tehnikas sasniegumu pastāvīgas izstādes iekārtošana

Pašlaik valstī nav nevienas pastāvīgi darbojošās izstādes, kur vienopus varētu apskatīt Latvijas zinātnes un tehnikas sasniegumu rezultātus. Šādu pastāvīgi darbojošos izstādi var iekārtot Augstceltnes kreisā spārna telpās. Augstceltnei ir pašai sava transformatoru apakšstacija un ēkas elektrotīkliem ir lielas brīvās jaudas, ko var izmantot izstādes eksponātu darbības nodrošināšanai. Augstceltnes telpu griestu augstums ir 5 metri, kas dod iespēju izvietot izstādē arī liela izmēra eksponātus. Augstceltnes tehniskais personāls nodrošinātu izstādes komplekso darbību.

Stratēģijas darbības periodā paredzēts:

- sagatavot *Zinātnes un tehnikas pastāvīgas izstādes koncepciju* (saturu, potenciālo apmeklētāju skaitu un kontingentu, personālu, ilgtspēju);
- sagatavot izstādes uzturēšanas izmaksu kalkulāciju, ieskaitot telpu sagatavošanas un uzturēšanas izmaksas;
- apzināt iespējamās izstādes finansēšanas avotus un novērtēt to ilgtspēju;
- sagatavot izstādes darbības juridisko dokumentāciju.

2.5. LR Zinātniskās darbības likumā un citos LR normatīvajos aktos deleģēto valsts funkciju izpilde

2.5.1. Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas, Latvijas Zinātnes padomes un Valsts Emeritēto zinātnieku sistēma

Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas, Latvijas Zinātnes padomes un Valsts Emeritēto zinātnieku sistēma ir valsts regulēta un finansēta. Stratēģijas darbības periodā LZA neplāno atteikties no šo funkciju izpildes.

2.5.2. Latviešu valodas terminoloģijas attīstības nodrošināšana: sadarbības veicināšana un prioritāšu noteikšana

Saskaņā ar LR *Valsts valodas likuma* 22. pantu un MK Noteikumiem Nr. 405 (pieņemti 2008. gada 28. novembrī) *Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas nolikums*, LZA ir jānodrošina latviešu valodas terminoloģijas attīstība.

Atbilstoši *Valsts valodas likuma* 22. pantam LZA Terminoloģijas komisija (TK) ir vienīgā atbildīgā institūcija, kas nosaka terminu veidošanu un lietošanu oficiālajā saziņā un apstiprina jaunus terminus. Rūpes par zinātnisko terminoloģiju kā viens no LZA pienākumiem ir minēts arī *LZA Hartas* 4. pantā. Tomēr faktiski terminoloģijas izstrādi latviešu valodā nodrošina arī daudzas citas valsts un pašvaldību iestādes, piemēram, Valsts valodas centrs, Centrālā statistikas pārvalde, augstskolas, apgādi u.c. Turklāt kopš Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai 2004. gadā palielinājusies ES institūcijās veikto tulkojumu ietekme uz terminu sistēmas izveidi. Šī situācija prasa nopietnu LZA TK reformu, lai saglabātu un nostiprinātu tās lomu latviešu valodas terminoloģijas izstrādē un veidotu konstruktīvu sadarbību ar visām citām ieinteresētajām institūcijām un sekmīgi īstenotu *Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2015.–2020. gadam* izvirzītos uzdevumus.

LZA TK **pamatmērķis** ir sabiedrības terminoloģisko vajadzību operatīva un kvalitatīva apmierināšana visās svarīgākajās jomās.

Pamatmērķa īstenošanai noteikti šādi uzdevumi:

- 1) noteikt terminoloģiskā darba prioritātes valstī;
- 2) pārskatīt un precizēt latviešu terminoloģijas attīstības teorētiskos pamatus;
- 3) atzīt darbu nozares terminoloģijas izstrādē par vienu no zinātniskās darbības veidiem;
- 4) aktivizēt un sāktot apakškomisiju darbu, nepieciešamības gadījumā ierosinot jaunu apakškomisiju izveidi;
- 5) izveidot vienotu terminu datubāzi valstī, apvienojot esošo LZA TK un Valsts valodas centra datubāzu resursus vai papildinot un pārstrukturējot Valsts valodas centra datubāzi, un izvietot datubāzi tur, kur ir nodrošināta tās uzturēšana un attīstība un sinerģija sistēmas apkopē – visticamāk Valsts valodas centrā;
- 6) veidot ciešāku sadarbību ar citām iesaistītajām institūcijām gan Latvijā, gan Eiropas Savienībā;
- 7) veikt esošo terminoloģisko resursu inventarizāciju;

- 8) nodrošināt saikni ar sabiedrību, skaidrojot LZA TK lēmumus un pamatnostādnes;
- 9) integrēt nozaru terminoloģijas jautājumus visu līmeņu augstākās izglītības programmās.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts:

- 1) izveidot darbspējīgu LZA TK vadību;
- 2) atjaunināt LZA TK nolikumu vai pieņemt jaunu, lielāku vērību veltot sadarbības principu īstenošanai;
- 3) precizēt LZA TK darbības principus, skaidri nošķirot apakškomisiju un komisijas kopsēdes funkcijas;
- 4) aktualizēt un vajadzības gadījumā pilnveidot terminoloģijas izstrādes vadlīnijas;
- 5) pieņemt LZA TK divu gadu darba plānu, kurā būtu noteiktas darba prioritātes, tā saturu saskaņojot ar citām ieinteresētajām institūcijām;
- 6) sakārtot LZA TK finansēšanas mehānismu, nodrošinot atbalstu apakškomisijām plašāku terminu sarakstu un vārdnīcu izstrādei;
- 7) pārskatīt terminu datubāzes izveides principus, precizējot termina šķirkļos iekļaujamo informāciju, īpašu vērību piešķirot to ticamības (terminu statusa) marķēšanai;
- 8) precīzi nošķirt LZA TK un Latviešu valodas ekspertu komisijas funkcijas un pilnvaras.

2.6. Demokrātiskas pašpārvaldes uzlabošana

Demokrātiskas pašpārvaldes uzlabošanas jomā **Stratēģijas darbības laikā** paredzēts:

- modernizēt LZA darbības modeli, meklēt jaunus veidus LZA funkciju izpildei;
- stiprināt LZA vadības institūcijas darba organizāciju, ieviešot efektīvu kvalitātes vadības sistēmu;
- veicināt jauniešu iesaisti LZA darbā un pārvaldē.

2.7. Sociālā partnera funkcijas un sadarbība ar valsts institūcijām

LR *Ministru kabineta kārtības ruļļa* (Ministru kabineta noteikumi Nr. 300 (pieņemti 2009. gada 7. aprīlī) IX. daļas “Izsludināto projektu saskaņošana” 91. pants nosaka, no kādām organizācijām nepieciešams atzinums

par MK izsludināto projektu. LZA nav minēta šo organizāciju skaitā, taču tās līdzdalību lēmumu pieņemšanā nodrošina līdzdalība citu organizāciju darbā. Piemēram, likuma 91.9.1 pants pieprasa saskaņojumu ar Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) Latvijas Nacionālo komisiju, ja projekts attiecas uz Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām UNESCO darbības jomā (izglītība, zinātne, kultūra, vide, informācija un komunikācija, plašsaziņas līdzekļu darbība). Likuma 91.10 pants nosaka, ka saskaņojums ir jāiegūst no citām ministrijām, kuru kompetences jomu tieši skar projekts, kā arī citām institūcijām, ar kurām normatīvo aktu projektu saskaņošana ir noteikta ārējā normatīvajā aktā, vai ja saskaņošanas nepieciešamība tieši izriet no ārējā normatīvā akta normām, kas nosaka to kompetenci.

Latvijā ir laba sociālas partnerības prakse, un LZA regulāri tiek aicināta pārstāvēt zinātnes jomu nacionāla līmeņa lēmumu pieņemšanas procedūrās.

LZA pārstāvji darbojas pastāvīgo (ar MK lēmumu apstiprināto) dalībnieku statusā:

- LR Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas izveidotajā Latvijas Pētniecības un inovācijas stratēģiskajā padomē (kopš 2015. gada Padomē dažādā statusā ietilpst 5 LZA locekļi);
- IZM darba grupās un komisijās;
- LR Ekonomikas ministrijas Tautsaimniecības padomē un tās apakškomitejās.

LZA ir noslēgusi sociālās partnerības līgumu sarunām ar valdību ar LBAS, LDDK, LPS un sadarbības līgumus ar vairākām ministrijām un valsts institūcijām:

- Vienošanās par LZA un LR Aizsardzības ministrijas sadarbību (2002);
- Vienošanās par LZA un LR Izglītības un zinātnes ministrijas sadarbību (2004);
- LR Izglītības un zinātnes ministrijas un LZA nodomu protokols (2008);
- LR Zemkopības ministrijas, LZA un Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas (LLMZA) nodomu protokols (2008);
- LZA un LR Patentu valdes sadarbības līgums (2005).

LZA sadarbojas ar Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomi (LOSP), biedrību “Latvijas Lauksaimniecības zinātnisko iestāžu Direktoru Padome” un pašvaldībām.

Latvijas pārstāvji – LZA locekļi darbojas vairākās zinātnes vadības organizācijās Eiropas mērogā.

LZA piedalīsies Valsts izglītības attīstības aģentūras un Zinātnes, pētniecības un inovāciju politikas atbalsta departamenta Pētniecības starptautisko programmu nodaļas darbā politikas veidošanā.

Stratēģijas darbības laikā nepieciešams būtiski kāpināt LZA veiktspēju sarunās ar sociālajiem partneriem un pilnīgāk izmantot dalību Eiropas mēroga nevalstiskajās organizācijās, lai pastiprinātu Latvijas ietekmi.

Lai to panāktu, LZA:

- izveidos efektīvu sociālā partnera funkciju izpildes modeli: atbildības un pienākumu sadale, prioritāro interešu jomu noteikšana, sarunu iemaņu apgūšana;
- turpinās aktīvi darboties nacionāla līmeņa konsultatīvajās institūcijās, kurās tā pašlaik ir iekļauta;
- veidos koalīciju ar citiem nacionālā līmeņa sociālajiem partneriem vienotas pozīcijas veidošanai sarunās ar valdību;
- pastiprinās ietekmi Eiropas Savienības līmeņa sociālā dialoga institūcijās, kas ietekmē izglītības un zinātnes politikas pārnacionālos uzstādījumus.

2.8. Latvijas zinātnes starptautiskā pārstāvniecība un sadarbība

Akadēmijai ir plaša, juridiski fiksēta sadarbība ar 28 Eiropas un pasaules valstu zinātņu akadēmijām un tā ir pilntiesīga locekle 8 Eiropas zinātniskajās institūcijās.

LZA pārstāv Latvijas zinātni starpvalstu un starptautiskajās zinātniskajās organizācijās: ALLEA, EASAC, ISCU, UAI, IAP un IAMP, IAC.

ALLEA (*European Federation of Academies of Sciences and Humanities*), Eiropas zinātņu akadēmiju federācija, apvieno 58 zinātņu akadēmijas no vairāk kā 40 Eiropas valstīm. ALLEA ir nozīmīgākā iesaistītā puse Eiropas zinātnes politikas veidošanas un īstenošanas procesos, 2014. gadā īpaši akcentēta sociālo un humanitāro zinātņu jomu integrēšana ES pētniecības pamatprogrammā *Apvārsnis 2020*. Darbu turpināja divas ALLEA pastāvīgās komisijas (intelektuālā īpašuma tiesības; zinātne un ētika) un trīs darba grupas: dabaszinātņu izglītība; E–humanitārās zinātnes; sociālās un humanitārās zinātnes.

Komisijās un darba grupās LZA nav pārstāvēta, bet tā piedalās ALLEA viedokļu veidošanas kampaņās. LZA prezidents piedalās ALLEA ģenerālajā asamblejā.

EASAC (*European Academies Science Advisory Council*) ir ES zinātņu akadēmiju konsultatīvā padome. Tā aptver trīs zinātņu jomas (vides zinātnes, biozinātnes un enerģija). EASAC misija ir veicināt zinātnes sasniegumu un atziņu ievērošanu un lietošanu ES politikas izstrādē. EASAC Padome sanāk divas reizes gadā: uz pavasara un rudens sanāksmi. Katra nākamā EASAC Padomes sanāksme notiek tās valsts zinātņu akadēmijā, kas nākamajā gadā uzņemsies ES Padomes prezidējošās valsts funkcijas. LZA piedalās EASAC pasākumos un organizē ESAC pasākumus Rīgā. 2014. gada 22.–23. maijā LZA notika EASAC pavasara sanāksme.

LZA dalību EASAC ierobežo nepietiekamais finansējums starptautiskai sadarbībai, jo ekspertu dalība darba grupu sanāksmēs akadēmijas sedz no saviem līdzekļiem.

ICSU, Starptautiskā padome zinātnei (*International Council for Science*) dibināta 1931. gadā, tās sastāvā ir 140 valstu 120 zinātniskas organizācijas un 31 starptautiskā zinātniskā biedrība. LZA uzņemta ICSU 1992. gadā. LZA piedalās Padomes darbā, bet līdzekļu trūkuma dēļ ne vienmēr var apmeklēt pasākumus.

UAI, Starptautiskā humanitāro zinātņu akadēmiju apvienība (*The Union Académique Internationale*), apvieno vairāk nekā 60 nacionālo zinātņu akadēmiju no visas pasaules. LZA ir iestājusies UAI, līdz šim nav bijusi iesaistīta UAI atbalstītajos projektos.

IAP, Globālā zinātņu akadēmiju partnerība (*The InterAcademy Partnership*). 2014. gada maijā, saglabājot labi pazīstamo un respektablo akronīmu – IAP, divi globāli zinātņu akadēmiju tīkli: IAP (*The global network of science academies*, IAP), un IAMP, globālais medicīnas zinātņu akadēmiju un zinātņu akadēmiju medicīnas nodaļu tīkls (*The InterAcademy Medical Panel*, IAMP), kā arī IAC (*InterAcademy Council*) paziņoja par apvienošanos *Globālajā akadēmiju partnerībā*. Globālais zinātņu akadēmiju tīkls laiž klajā ziņojumus, kurus citas akadēmijas, tostarp LZA, palīdz sagatavot un atbalsta, kā arī piedalās IAP veiktajos pētījumos.

LZA ir parakstījusi zinātniskās sadarbības līgumu ar starpvaldību organizāciju UNESCO (par zinātnisko sadarbību 1998. gadā) un sadarbojas ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju (LNK). LZA sniedz komentārus un atbalstu UNESCO iniciatīvām.

2015. gada 1. martā LZA bija 28 spēkā esoši zinātniskās sadarbības dokumenti ar partnerakadēmijām: Austrijas Zinātņu akadēmiju (ZA), Azerbaidžānas Nacionālo ZA, Baltkrievijas Nacionālo ZA, Berlīnes–Brandenburgas ZA, Britu Akadēmiju, Bulgārijas ZA, Čehijas ZA, Eiropas

Zinātņu un mākslu akadēmiju, Francijas ZA, Gruzijas Nacionālo ZA, Igaunijas ZA, Itālijas Nacionālo ZA, Izraēlas ZA, Kanādas Karalisko biedrību, Krievijas ZA, Lietuvas ZA, Londonas Karalisko biedrību, Melnkalnes ZA, Polijas ZA, Saksijas ZA, Slovākijas ZA, Slovēnijas ZA, Somijas ZA, Šveices ZA, Taivānas (Ķīnas Republika) Nacionālo zinātnes padomi, Ukrainas Nacionālo ZA, Ungārijas ZA un Zviedrijas Karalisko literatūras, vēstures un kultūras mantojuma akadēmiju.

LZA sadarbojas ar Ziemeļvalstu Lauksaimniecības zinātnieku asociāciju (*Nordic Association of Agricultural Scientists*, NJF) (kongresi 2008 un 2015. gadā Rīgā; kopīgi projekti), Eiropas Lauksaimniecības, pārtikas un dabaszinātņu akadēmiju apvienību (*Union of European Academies for Science Applied to Agriculture, Food and Nature*, UEAA).

LZA ir noslēgti divpusējās sadarbības līgumi:

- 1) vienošanās memorands par zinātnisko sadarbību ar Londonas Karalisko biedrību (1992);
- 2) zinātniskās sadarbības līgumi ar Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmiju (1992); Norvēģijas Zinātnes un literatūras akadēmiju (1992); Saksijas Zinātņu akadēmiju (2005); Gruzijas Nacionālo Zinātņu akadēmiju (2014);
- 3) sarunu memorands ar Somijas akadēmiju (1992);
- 4) Memorands par sadarbības attīstību zinātnes, medicīnas tūrisma un farmācijas jomā starp Lībijas Nacionālo zinātniskās pētniecības aģentūru (NZPA), LZA, Latvijas Viroterapijas centru un Latvijas Medicīnas eksporta asociāciju.

Daudzu sadarbības līgumu darbības ilgums ir neierobežots, bet regulāri tiek atjaunoti protokoli par zinātnisko vizīšu administrēšanas kārtību. Vairākums sadarbības līgumu paredz zinātnieku īstermiņa vizītes.

Divpusējās sadarbības līgumu loma zinātniskās sadarbības veicināšanā izpaužas kā zinātnisko kontaktu stiprināšana starp pētniekiem individuālā līmenī; kopīgu pētniecības interešu identificēšana un ilgtspējīgas sadarbības veidošana.

Gada laikā LZA savās telpās uzņem vairākus desmitus augstu ārvalstu zinātnes pārstāvju, iepazīstina viņus ar Latviju un tās zinātni, paraksta sadarbības līgumus un veido individuālu zinātnieku starptautisko sadarbību.

Baltijas un Ziemeļvalstu zinātņu akadēmiju sadarbība ir ilgstoša un nostiprinājusies. Tās pamatā ir LZA, Igaunijas Zinātņu akadēmijas un Lietuvas Zinātņu akadēmijas līgums par zinātnisko sadarbību, kas noslēgts 1992. gadā. Sadarbības ietvaros Baltijas zinātņu akadēmijas gatavo kopīgus komunikējamus paziņojumus. Baltijas valstu zinātņu akadēmiju sadarbība ir

paplašināta uz Ziemeļvalstīm un citām zinātnes organizācijām, un arī ar tām tiek gatavoti kopīgi dokumenti, piemēram, Baltijas un Ziemeļvalstu zinātņu akadēmiju konferences komunikē (1998, 1999), Baltijas studiju veicināšanas asociācijas un Baltijas valstu zinātņu akadēmiju vienošanās memorands (1999).

Baltijas valstu zinātņu akadēmijas rīko Baltijas intelektuālās sadarbības konferences, un arī to noslēgumā tiek sagatavotas rezolūcijas (2000., 2004. gadā). Tomēr šo dokumentu politiskā nozīme ir neliela un izpilde netiek vērtēta.

LZA ir organizējusi trīs Apvienotos Pasaules latviešu zinātnieku kongresus un 5 Letonikas kongresus ar plašu ārvalstu zinātnieku pārstāvniecību.

2002. gadā dibināts Eiropas–Latvijas institūts kultūras un zinātniskai apmaiņai. LZA pārstāvji ir piedalījušies ar uzrunām Pasaules zinātnes konferencē Budapeštā (1999. gada jūnijā–jūlijā), Pasaules zinātņu akadēmiju dokumentu apspriešanā (Budapeštas Deklarācija par zinātņi un zinātnes sasniegumu izmantošanu (1999. gada 1. jūlijā)), Pasaules zinātņu akadēmiju paziņojumā (Tokija, 2000. gada maijs) *Pāreja uz ilgtspēju 21. gadsimtā*.

Saskaņā ar IZM deleģējuma līgumu, LZA Eiropas programmu centrs līdz 2015. gadam īstenoja Latvijas stratēģiju dalībai ES pētniecības un tehnoloģijas attīstības programmās, tai skaitā koordinēja *Līguma par ES darbību* 185. un 187. panta kopīgo tehnoloģiju ierosmju un programmu BONUS, COST, EUROSTARS 2, ERA–NET, ERA–NET+ un ERA–NET CO–FUND un citu ieviešanu Latvijā, organizēja projektu vērtēšanas procesu EUREKA un starptautiskajām divpusējās un trīspusējās sadarbības programmām un uzraudzīja ES starptautisko zinātnes un tehnoloģiju programmu ieviešanu Latvijā. Saskaņā ar LR MK 2014. gada 23. septembra lēmumu no 2014. gada 3. novembra šo LZA funkciju pārņēma Valsts izglītības attīstības aģentūra. LZA turpmākajos gados pabeigs jau iesāktu ERA–NET projektu ieviešanu Latvijā.

Daudzi LZA īsteno locekļi ir citu valstu zinātņu akadēmiju un Eiropas mēroga zinātņu akadēmiju locekļi:

- 1) LZA īst. loc. M. Auziņš, E. Blūms, A. Caune, J. Ekmanis, T. Jundzis, I. Kalviņš, V. Kluša, I. Knēts, R. Kondratovičs, M. Kūle, T. Millers, O. Spārītis, J. Stradiņš, J. Volkolākovs, P. Zvidriņš; LZA goda doktori R. Lācis, J. Vētra un LZA goda locekļi I. Lancmanis, Z. Stankevičs un A. Naumovs ir *Academia Scientiarum et Artium Europaea* (Zalcburga) īsteno locekļi;
- 2) LZA īst. loc. M. Auziņš, A. Cēbers, E. Grēns, F. Rūsiņš–Freivalds, V. Tamužs, A. Linē ir *Academia Europaea* locekļi;

- 3) LZA īst. loc. B. Rivža ir *Accademia dei Georgofi li* (Itālija) un Zviedrijas Karaliskās lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas ārzemju locekle, Krievijas Lauksaimniecības zinātņu akadēmijas korespondētājlocekle;
- 4) LZA īst. loc. V. Tamužs, A. Krūmiņš un LZA kor.loc. A. Šostaks ir Eiropas Zinātņu akadēmijas (*European Academy of Sciences in Support of Excellence in Science and Technology*) locekļi;
- 5) LZA īstenais loceklis J. Stradiņš ir Gruzijas Nacionālās zinātņu akadēmijas, Igaunijas Zinātņu akadēmijas ārzemju, Saksijas Zinātņu akadēmijas korespondētājloceklis, Vācijas Zinātņu akadēmijas *Academia Leopoldina* loceklis;
- 6) LZA īstenā locekle V. Viķe–Freiberģa ir Kanādas Karaliskās biedrības locekle;
- 7) LZA īstenais loceklis E. Grēns ir Krievijas Zinātņu akadēmijas korespondētājloceklis;
- 8) LZA īst. loc. J. Stradiņš, J. Ekmanis, B. Rivža un LZA Dr.h.c. V. Striķis ir Lietuvas Zinātņu akadēmijas ārzemju locekļi;
- 9) LZA īst. loc. I. Kalviņš ir Ukrainas Medicīnas stomatoloģijas akadēmijas Goda akadēmiķis;
- 10) LZA īst. loc. B. Rivža un LZA Dr.h.c. P. Rivža ir Zviedrijas Karaliskās lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas ārzemju locekļi.

LZA statuss Latvijas zinātnes starptautiskā pārstāvniecībā ir atzīts un salīdzināms ar zinātnes pārstāvniecību lielākajā daļā Eiropas valstu.

Stratēģijas darbības laikā paredzēts:

- 1) turpināt paplašināt sadarbību ar pasaules valstu zinātņu akadēmijām un zinātnes institūcijām;
- 2) turpināt sadarbību ar starptautiskajām zinātnes organizācijām zinātnes politikas veidošanā;
- 3) sekot starptautiskās sadarbības ietvaros pieņemto priekšlikumu izpildei un rūpēties par to ieviešanu;
- 4) plašāk iesaistīties starptautiskajā sadarbībā arī zinātniskās ekspertīzes jomā, tai skaitā risinot globālus jautājumus;
- 5) turpināt organizēt starptautisko zinātnieku apmaiņu un paaugstināt tās efektivitāti,
- 6) ar starptautiskās pārstāvniecības un starptautiskās sadarbības palīdzību mērķtiecīgi kāpināt Latvijas zinātnes eksportspēju,
- 7) izmantot starptautisko pārstāvniecību un starptautisko sadarbību Latvijas nacionālā intelektuālā tīpašuma aizsardzībai.

3. LZA darbības saimnieciskais pamats

LZA darbības saimniecisko pamatu veido valsts budžeta finansējums un pašu iegūtie līdzekļi. Daļu līdzekļu LZA iegūst no sponsoru ieguldījumiem, atsevišķu pasākumu finansējumu piešķir pašvaldības vai atsevišķi uzņēmumi.

Valsts budžeta finansējums tiek noteikts ikgadējā līgumā starp Latvijas Zinātņu akadēmiju un LR Izglītības un zinātnes ministriju LZA konkrētu darbības mērķu īstenošanai un nodrošina tikai daļēju valsts noteikto funkciju finansējumu:

- daļēju akadēmijas amatpersonu atalgojumu *LZA Hartā* noteikto funkciju veikšanai;
- Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas darbu;
- daļēji laikraksta *Zinātnes Vēstnesis* izdošanu;
- daļēji zinātniskā žurnāla *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis* izdošanu;
- daļēji LZA Terminoloģijas komisijas darbību;
- daļēji akadēmijas vārdbalvu un jauno zinātnieku balvu piešķiršanu;
- emeritēto zinātnieku nosaukuma piešķiršanu un piešķirto emeritēto zinātnieku grantus.

Pārējo LZA funkciju īstenošanai **piesaista papildu līdzekļus**, tai skaitā ārpusbudžeta saimnieciskos ienākumus no:

- LZA Augstceltnes izmantošanas,
- sponsoru un mecenātu ieguldījuma,
- sadarbības ar komercuzņēmumiem un organizācijām.

Nozīmīgs resurss LZA funkciju īstenošanai visās darbības programmās un papildus finanšu līdzekļu iegūšanai ir LZA mītne LZA Augstceltnē, Akadēmijas laukumā 1.

Ēkas izmantošanas galvenie virzieni pašlaik:

- LZA administrācijas mītne;
- zinātnisko institūtu mītne – ēkā izvietoti LU Latviešu valodas institūts, LU Latvijas Vēstures institūta atsevišķas vienības, LZA Ekonomikas institūts, LZA Baltijas stratēģisko pētījumu centrs, Latvijas Mākslas vēstures institūts, Starptautiskais praktiskās psiholoģijas institūts;

- ar zinātni saistītu organizāciju mītne – ēkā izvietota Latvijas Zinātnes padome, Latvijas Zinātnieku savienība, Jauno zinātnieku apvienība, Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija, Valsts Emeritēto zinātnieku padome, LZA Sertifikācijas centrs, LZA Terminoloģijas komisijā, LZA Zinātnes un tehnoloģijas pētniecības centrs, LZA Ētikas komisija, Apgāds “Zinātnē”, akadēmiskā izdevuma *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis* izdevniecība, akadēmiskā izdevuma *Latvijas Ķīmijas žurnāls* redakcija, LZP, LZA un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksta *Zinātnes Vēstnesis* redakcija, LZA Arodbiedrība;
- zinātnietilpīgu pakalpojumu organizāciju mītne – ēkā izvietoti Georga Ritova SIA “Medicīnas sabiedrība “Gaiļezers”” (MSG, NEFRO), Fabers ID mācību centrs, SVK+ mācību firma, Ināras Endziņas zvērīnātu advokātu birojs, Ivetas Vietnieces zvērīnātu advokātu birojs;
- nevalstisko organizāciju mītne – ēkā izvietota Latvijas Telekomunikāciju asociācija, Mazās enerģētikas biedrība, Biedrība Latvijas tautas dziednieki;
- ēkas apkopes dienesti – ēdināšanas organizācija – komercsabiedrība “Pavardiņš”;
- kultūras organizācijas – Koncertzāle “Rīga”, izdevniecība *Zintnieks*;
- komerciāliem mērķiem izmantotas platības.

Ieņēmumi no LZA platību izmantošanas komerciāliem mērķiem tiek izmantoti no valsts budžeta nesegto LZA funkciju, tai skaitā valsts deleģēto funkciju, finansēšanai. Šo funkciju īstenošana bez papildu finansējuma nebūtu iespējama.

Stratēģijas darbības periodā LZA Augstceltne paliks LZA lietojumā un pirmām kārtām tiks izmantota LZA mērķu un uzdevumu izpildei. Tāpat kā līdz šim LZA Augstceltnē būs izvietota LZA administrācija, organizācijas, kas nepieciešamas LZA valsts noteikto funkciju izpildei. Tomēr LZA Augstceltnes jauda ļauj plānot tās papildu izmantošanu, turklāt tās izmantošana ir būtisks LZA finansēšanas avots.

LZA Augstceltne ir veidota kā zinātnisko institūtu un iestāžu mītnes vieta, tāpēc tās plānojums, izvietojums un ietilpība ir izdevīga **nacionāla mēroga zinātnes un inovācijas koordinēšanas un veicināšanas centra izveidei**. Šāda centra izveide atbilst LZA kā ēkas apsaimniekotāja misijai, mandātam un uzdevumiem. Augstceltne atrodas ģeogrāfiski izdevīgā vietā – Rīgas centrā 300 metru attālumā no Rīgas autoostas un Centrālās dzelzceļa stacijas, netālu no galvenajām ar zinātni saistītajām valsts institūcijām – LR Saeimas, Ministru kabineta, Ekonomikas un Izglītības un zinātnes ministrijām. LZA Augstceltne ir ērti pieejama vietējiem un ārvalstu apmeklētājiem. Ēkas tuvākajā apkārtnē ir 6 autostāvvietas.

Kā nacionāla mēroga zinātnes un inovācijas koordinēšanas un veicināšanas centrs LZA Augstceltne ietvers vairākus blokus:

- 1) LZA Augstceltnes konferenču centrs zinātnisko, kultūras un citu pasākumu norisei;
- 2) zinātnes un inovāciju administrācijas organizāciju mītnes (piemēram, ES fondu nacionāla līmeņa projektu administrācijas mītne);
- 3) zinātnes popularizēšanas organizāciju mītnes – Zinātnes muzejs, Zinātnes arhīvs, izdevniecības;
- 4) zinātnietilpīgu pakalpojumu sniedzēju mītne – paredzēts mērķtiecīgi piesaistīt augstas pievienotās vērtības pakalpojumu sniedzējus izglītības, veselības (iespēju robežās) un juridisko pakalpojumu jomās, veidojot augstas pievienotās vērtības pakalpojumu puduri,
- 5) radošo industriju mītne – mērķtiecīgi piesaistot kultūras, dizaina un citu radošo pakalpojumu sniedzējus, veidojot radošo industriju puduri;
- 6) telpas kultūras pasākumiem un institūcijām;
- 7) telpas komerciālai izmantošanai.

LZA Augstceltnes konferenču centra izveidošana

Vienots LZA Augstceltnes konferenču centrs nodrošinās zinātniskās izcilības pulcēšanas LZA, sekmēs starpnozaru sadarbību un zināšanu apmaiņu, un ļaus īstenot zinātnes popularizēšanas uzdevumu.

Pašlaik ēkā darbojas četras konferenču zāles: Lielā konferenču zāle 750 vietām, Portretu zāle 200 vietām, Prezidija zāle 150 vietām, 22 auditorijas ar sēdvietu skaitu no 15 līdz 60.

Konferenču zāles un auditorijas ir labā tehniskā stāvoklī, daļēji aprīkotas ar nepieciešamo skaņu un vizuālās pārraides tehniku. 2014. gadā Augstceltnē notika 347 zinātniskās ievirzes pasākumi un 283 komerciāla rakstura saieti.

Lai konferenču zāles varētu izmantot zinātniskajiem pasākumiem, tām jāatbilst noteiktām tehniskām prasībām. Saskaņā ar LR Būvnormatīvu konferenču zāles ir jāaprīko ar stacionāro ūdens ugunsdzēsības automatisko spinkleru sistēmu. Akadēmija 2015. gada 27. martā (vēstule Nr.1.1.1.–7/90) griezās Izglītības un zinātnes ministrijā ar lūgumu piešķirt mērķtiecīgu finansējumu 250,0 tūkst.EUR minētās sistēmas ieviešanai Augstceltnē.

Zinātnietilpīgu pakalpojumu sniedzēju puduris

Zinātnes un ar zinātņi saistītu institūciju izvietošana LZA Augstceltnē turpināsies kā līdz šim. Gandrīz visas LZA Augstceltnē izvietotās zinātnes un ar zinātnisko darbību saistītās organizācijas ir saistītas ar LZA un cieši sadarbojas.

Radošo industriju puduris

Radošo industriju pudura ideja balstās uz to, ka radošo industriju pārstāvjiem patīk sadarboties un darboties fiziski vienotā teritorijā. LZA Augstceltnes pievilcību radošo industriju darbībai sekmē ēkas īpatnējais veidojums, augstums, ainava.

Telpas kultūras pasākumiem un institūcijām

LZA Lielo konferenču zāli paredzēts izmantot ne tikai zinātnisko pasākumu organizēšanai un LZA lielo sapulču vajadzībām, bet arī koncertu un izrāžu rīkošanai.

LZA Augstceltnes telpās paredzēts izvietot Zinātnes muzeju un pastāvīgo zinātnes un tehnikas sasniegumu izstādi, kas ietilpst LZA kā nacionālas nozīmes zinātnes centra funkciju izpildē.

LZA Augstceltnes pagrabstāvā ir ierīkotas arhīvu glabāšanai piemērotas telpas. Stratēģijas darbības laikā LZA meklēs iespēju izvietot pagaidām brīvajās arhīva telpās Zinātnisko institūciju arhīvu glabātuvī.

Telpas komerciālai izmantošanai

LZA mērķis ir samazināt komerciāliem mērķiem izmantojamās platības ar zinātni nesaistītām darbībām, bet tas būs iespējams tikai tad, kad uzlabosies zinātniskās darbības finansējums kopumā un zinātniskās institūcijas varēs nodrošināt pilnvērtīgu telpu samaksu. Turklāt platību izmantošana komerciāliem mērķiem ļaus iegūt līdzekļus plānoto ar zinātni saistīto darbību attīstībai LZA Augstceltnē. Paredzēts, ka augstas pievienotās vērtības pakalpojumu un radošo industriju puduru veidošanai vismaz sākumā notiks daļējā zinātnes inkubatora režīmā, nodrošinot mērķtiecīgi piesaistītajiem īrniekiem biroja, sakaru un citus pakalpojumus, tādējādi ieinteresējot viņus izvēlēties savai darbībai LZA Augstceltni.

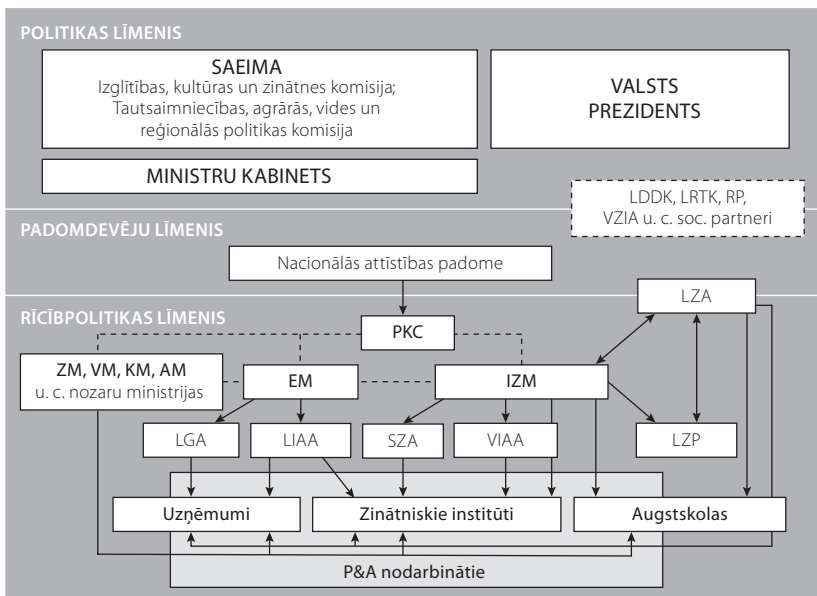
Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam paredzētais LZA vietas zinātnes vadības institūciju kopā shematiskais attēlojums.

Pārvaldības struktūra zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas jomā

[..] Turklāt atsevišķas zinātnes pārstāvniecības un programmu koordinācijas funkcijas ir deleģētas Latvijas Zinātņu akadēmijai (LZA). LZA ir nacionālas nozīmes zinātnes centrs, kas veidots kā uz zinātnisko ekselenci balstīta biedru organizācija, kuras galvenie uzdevumi ir aktīva piedalīšanās zinātnes politikas veidošanā, līdzdalība zinātniskajā ekspertīzē, rūpes par jaunu pētnieku paaudžu iesaisti zinātnē, zinātniskās pētniecības ētikas, diskusijas principu un tradīciju sargāšana, starptautisko kontaktu veidošana un veicināšana, kā arī zinātnes popularizēšana.[..]

1. attēls

Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas politikas īstenošanai noteiktas šādas atbildīgās institūcijas, funkcijas un kompetence

Avots: Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam (LR Izglītības un zinātnes ministrija, 2013), 13.–14. lpp.

